

Oskari Toivonen

LUKUINNOSTAMIS-WORKSHOP TYÖ- PAJANUORILLE

Opinnäytetyö
Yhteisöpedagogi

2020

**Kaakkois-Suomen
ammattikorkeakoulu**

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Oskari Toivonen	Yhteisöpedagogi	Huhtikuu 2020
Opinnäytetyön nimi		57 sivua 2 liitesivua
Lukuinnostamis-workshop työpajanuorille		
Toimeksiantaja		
Loimaan kaupunki		
Ohjaaja		
Katja Komonen		
Tiivistelmä		
<p>Tässä opinnäytetyössä on tavoitteena kehittää työpajalla valmennettavien nuorten sosiaalisia taitoja lukuinnostamis-workshopin keinoin. Lukuinnostamis-workshopin toiminta sisältää lukemiseen motivoimista ja perinteisten lukemiskäsitteiden rikkomista erinäisin toiminnallisista menetelmin. Lisäksi lukuinnostamis-workshopit tutustuttavat työpajanuoret paikallisen kirjaston palveluihin.</p> <p>Lukuinnostamis-workshopeissa nuoret saivat osallistua erinäisiin aktiviteetteihin, keskustella, kertoa mielipiteitään ja oppia asioita yhdessä muiden työpajanuorten kanssa. Lukuinnostamis-workshopin sisältö oli lukemista ja kirjallisuutta sivuavaa aktiviteettia ja workshopit oli jaoteltu erilaisiin teemoihin, kuten: runous ja lauluryikka, äänikirjat, kirjat ja elokuvat, sanat ja liike sekä kirjastopalvelut.</p> <p>Loimaan nuorten työpajalla toteutuneissa kuudessa lukuinnostamis-workshopissa keskusteltiin lukemisen ja kirjallisuuden eri muodoista sekä siitä, minkälaisia lukutottumuksia ja -kokemuksia nuorilla on. Kirjastossa toteutuneessa workshopissa nuoret pääsivät tutustumaan paikallisen kirjaston palveluihin erinäisten toiminnallisten menetelmien muodossa.</p> <p>Lukuinnostamis-workshopien toteutuessa vain kuutena kertana kolmen viikon aikana, sekä työpajanuorten epäsäännöllinen osallistuminen workshopeihin eivät riittäneet tuomaan esiin huomattavaa kehitystä osallistuneiden nuorten sosiaalisiin taitoihin. Jotta työpajanuorten sosiaaliset taidot kehittyisivät lukuinnostamis-workshop-toiminnan avulla, tulisi workshopien olla työpajan kanssa ennalta sovittua, pidempi kestoisempaa ja säännöllisempää.</p>		
Asiasanat		
työpajat, erityisnuori, sosiaaliset taidot, lukeminen, kirjallisuus, luovat menetelmät		

Author (authors)	Degree	Time
Oskari Toivonen	Bachelor of Humanities	April 2020
Thesis title		
Reading vitalisation workshop for youth workshop's youngsters		57 pages 2 pages of appendices
Commissioned by		
Loimaa Town		
Supervisor		
Katja Komonen		
Abstract		
<p>The objective of this thesis is the development of social skills for adolescents undergoing training at a youth workshop, through the presentation of reading-vitalising workshops. The latter includes activities to motivate and inspire youngsters to read and displace all previously held prejudices about reading and literature. This workshop also includes a physical visit to, and presentation at, a local library.</p> <p>In these workshops, young people were allowed to participate in different kinds of activities, to discuss, to give their opinions, and to learn new competencies with their colleagues. The reading-vitalisation workshops encompassed more than just mere reading activities. Workshops were divided into different thematic categories, including poetry and song lyrics, audiobooks, movies and books, words and physical actions, and library services.</p> <p>The six reading-vitalisation workshops arranged at the center focused on different forms of reading and literature. Attention was also given to the attendees' reading habits and reading experiences. In the library workshop, the participants were acquainted with a variety of library services through various creative methods.</p> <p>The reading-vitalisation workshops at the Loimaa municipality's Youth Workshop were presented only six times over a three week period, and participation of the young people was occasional. As a result, no remarkable development of social skills could be observed among the participants. In order to develop social skills with this particular workshop method, participation in these workshops should be specifically agreed upon in advance, and the process longer with more regular meetings scheduled.</p>		
Keywords		
workshops, special young, social skills, reading, literature, creative methods		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	KEHITTÄMISEN TAUSTA JA TARVE	7
2.1	Loimaan kaupungin nuorten työpaja.....	7
2.2	Työpajanuorten sosiaalisten taitojen kehittämisen tarve.....	9
3	KEHITTÄMISEN TEOREETTINEN PERUSTA.....	11
3.1	Työpajatoiminta Suomessa	11
3.2	Työpajatoiminnan asiakkaat	12
3.3	Aiemmat tutkimukset	14
4	LUKUINNOSTAMINEN.....	16
4.1	Lukuinnostaminen käsitteenä	16
4.2	Aiemmat kehittämishankkeet.....	17
5	KEHITTÄMISTEHTÄVÄ.....	19
5.1	Kohderyhmä	19
5.2	Tavoitteet ja toimenpiteet.....	19
5.3	Havainnointi ja palaute	20
6	KEHITTÄMISPROSESSIN TOTEUTUS.....	21
6.1	Lukuinnostamis-workshopin suunnittelu	21
6.2	Lukuinnostamis-workshopin toteutus.....	22
6.2.1	1. lukuinnostamis-workshop.....	22
6.2.2	2. lukuinnostamis-workshop.....	25
6.2.3	3. lukuinnostamis-workshop.....	26
6.2.4	4. lukuinnostamis-workshop.....	27
6.2.5	5. lukuinnostamis-workshop.....	28
6.2.6	6. lukuinnostamis-workshop.....	30
7	TULOKSET.....	33
7.1	Sosiaalisten taitojen kehittyminen.....	33
7.2	Oheistavoitteet.....	38

8	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	40
8.1	Tulosten pohdinta	40
8.2	Kehittämispöcessin oma arviointi	46
8.3	Kehittämisehdotuksia.....	48
	LÄHTEET.....	52

LIITTEET

Liite 1. Lukuinnostamis-workshopin taustakysely

Liite 2. Lukuinnostamis-workshopin loppukysely

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää nuorten työpajan toiminnassa olevien valmentautujien sosiaalisia taitoja hyödyntämällä lukuinnostamis-workshopin menetelmiä. Lukuinnostamis-workshopin tehtävänä on motivoida ja aktivoida lukemiseen, rikkoa vanhahtavia lukemiskäsitteitä, esitellä työpajanuorille monipuolisesti erinäisiä lukuinnostamista edistäviä palveluja ja menetelmiä sekä tutustuttaa heidät paikallisen kirjaston palveluihin. Lukuinnostamis-workshopit sisältävät erinäisiä vuorovaikutteisia aktiviteetteja, joiden ohessa keskustellaan lukutottumuksista ja -kokemuksista sekä lukemisen eri muodoista. Lukuinnostamis-workshopeissa nuoret saavat osallistua ja kertoa mielipiteitään yhdessä muiden työpajanuorten kanssa erilaisten toimintojen yhteydessä. Lukuinnostamis-workshopit toteutuvat Loimaan kaupungin nuorten työpajalla toukokuussa 2019.

Sain ajatuksen lukuinnostamis-workshopin toteuttamisesta joulukuussa 2018, kun olin havainnut useaan otteeseen eri medioiden uutisoivan suomalaisten lasten ja nuorten luku- ja kirjoitustaidon heikentymisestä sekä varsinkin poikien vähäisestä kirjojen lukemisesta. Aihe on ollut viime vuosina paljon esillä ja luku- sekä kirjoitustaitojen heikkeneminen on yhdistetty suomalaisten lasten ja nuorten alhaisempiin PISA-tuloksiin sekä nuorten suurempaan riskiin syrjäytyä. Luku- ja kirjoitustaidon heikkeneminen on tulkittu olevan suorassa yhteydessä suomalaisen yhteiskunnan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin laskuun ja polarisoitumiseen, ja näistä syistä lukuinnostaminen on ajassamme erityisen tärkeää. Itse koen lukemisen ja kirjallisuuden merkittäväksi monestakin erisyistä, kuten esimerkiksi sen sivistävästä, näkökulmia laajentavasta ja mielikuvitusta rikastuttavasta vaikutuksesta. Näistä edellä mainituista tekijöistä johdettua haluan lisätä Loimaan työpajanuorten lukuinnostusta lukuinnostamis-workshopin keinoin sekä samalla edistää heidän sosiaalisia taitojaan.

Loimaan kaupungin nuorten työpajan lukuinnostamiskohteeksi valitsin siksi, että työskentelin työpajalla ohjaajana kuusi kuukautta vuonna 2016, ja jo tuolloin olin kiinnostunut motivoimaan ja aktivoimaan nuoria erinäisten kulttuurillisten, luovien ja taiteellisten aktiviteettien pariin. Nuorten työpaja on osa Loimaan kaupungin työllistymispalveluja ja työpajan kuntouttavaan työtoimintaan

voi osallistua 15–29-vuotiaat nuoret, joilla ei ole koulutus- tai työpaikkaa. Kuntouttava työtoiminta on tarkoitettu pitkään työttömänä olleille elämönhallinnan ja työllistymismahdollisuuksien parantamiseksi (Loimaa 2018a). Työpajalla työskennellessäni tein havainnon, että monet työpajanuorista tarvitsevat rohkeutta ja tukea sosiaalisiin taitoihin, jotta he saavat rohkeutta kohdata arkielämän erinäisiä sosiaalisia haasteita, verkostoitua ja edetä elämässään eteenpäin. Koen sosiaalisten taitojen olevan erittäin tärkeitä työpajanuorten tulevaisuutta ajatellen, enkä ollut ennen kuullut työpajanuorille suunnatusta lukuinnostamistoiminnasta. Näistä syistä päätin kehittää ja kokeilla lukuinnostamisworkshopeja työpajanuorille. Haluan myös kannustaa nuoria nauttimaan sekä perinteisen kirjaston, että muiden nykyaikaisten lukemiseen liittyvien palveluiden ja menetelmien monipuolisesta tarjonnasta, joiden avulla uskon nuorten saavan arkeensa monenlaista rikastuttavaa sisältöä ja uusia lukumenetelmiä tulevaisuuteen.

2 KEHITTÄMISEN TAUSTA JA TARVE

2.1 Loimaan kaupungin nuorten työpaja

Työpajatoiminnan tehtävä on määritelty nuorisolaissa, joka astui voimaan vuonna 2017. Työpajatoiminnan tehtävänä on parantaa nuorten valmiuksia päästä koulutukseen tai avoimille työmarkkinoille, auttaa nuoria keskeytyneiden opintojen loppuun suorittamisessa tai ohjata nuori muuhun tarvitsemaansa palveluun. Työpajavalmennuksen tarkoituksena on edistää nuoren kasvua, itsenäisyyttä ja osallisuutta sekä parantaa elämönhallintataitoja. Työpajalla työtoimintaa tehdään nuoren omien edellytysten mukaan. (Nuorisolaki 21.12.2016/1285.) Työpaja on yhteisö, jossa on keskeistä työn ja valmennuksen kautta tapahtuva tekemällä oppiminen. Työpajavalmennuksella pyritään vahvistamaan nuoren arjenhallintataitoja ja tulevaisuuden suunnittelua sekä parantamaan valmiuksia ja kykyä hakea työ- tai koulupaikkaa. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2017.)

Loimaan kaupungin nuorten työpaja kuuluu sosiaalitoimen alaisuuteen ja se on osa Loimaan kaupungin työllistämistoimintaa. Nuorten työpajan asiakaskunta muodostuu 15–29-vuotiaista nuorista, joilla ei ole koulutus- tai työpaikkaa. (Loimaa 2018b.) Pääsääntöisesti nuoret ohjautuvat työpajalle työ- ja elinkeinotoimiston (TE-toimisto), etsivän nuorisotyön tai sosiaalitoimen kautta.

Työpajajakson alussa työpajaohjaaja laatii yhdessä asiakkaan kanssa sopimuksen sekä henkilökohtaisen suunnitelman. Sopimuksessa sovitaan työpajajakson sisällöstä, kestosta, aikatauluista ja työmuodosta. Työmuodot Loimaan nuorten työpajalla ovat työkokeilu sekä kuntouttava työtoiminta. (Loimaa 2018b.)

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta velvoittaa kunnat sekä työ- ja elinkeinotoimistot järjestämään kullekin asiakkaalle sopivan palvelukokonaisuuden (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 28.12.2012/937). Kuntouttavan työtoiminnan avulla pitkään työttömänä olleella henkilöllä on mahdollisuus päästä mukaan työelämään. Kuntouttava työtoiminta on henkilökohtaiseen suunnitelmaan perustuvaa työskentelyä avustavissa tehtävissä. Työtoimintapaikat ovat kunnan ja valtion virastoissa, järjestöissä, säätiöissä tai muissa julkisissa yhteisöissä. Kuntouttava työtoiminta ei ole mahdollista yksityisessä yrityksessä. (Loimaa 2018a.)

Työtoimintaa nuorten työpajalla järjestetään neljänä päivänä viikossa. Maanantaista keskiviikkoon toimintapäivät sisältävät poistotekstiilien lajittelua, käsitöiden valmistamista, tilojen ylläpitämistä sekä asiakaspalvelutehtävien harjoittamista työpajan omassa myymälässä. Torstaisin nuorten työpajan toiminta muodostuu erinäisistä kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävästä aktiviteeteista, kuten ruoanlaitosta, kotitaloustöistä, liikunnasta, pelailusta sekä muusta virkistävästä tekemisestä.

Nuorten työpajalla ohjaajat auttavat asiakkaitaan löytämään koulutus- ja työpaikkoja. Työpajalta ollaan aktiivisesti yhteydessä toisen asteen oppilaitoksiin asiakkaiden keskeytyneiden opintojen tai uusien kouluttautumismahdollisuuksien tiimoilta. Työpaja tekee tiivistä yhteistyötä myös muiden paikallisten toimijoiden kanssa, kuten esimerkiksi paikallisten yritysten kanssa, jotka mahdollistavat työkokeilun nuorille. Parhaimmillaan nuoret työllistyvät työkokeilupaikkaansa.

2.2 Työpajanuorten sosiaalisten taitojen kehittämisen tarve

Loimaan nuorten työpajalla työskennellessäni tein havainnon, että monet työpajanuorista tarvitsevat rohkaisua ja tukea sosiaalisiin tilanteisiin. Ehdottaessani lukuinnostamis-workshopien järjestämistä työpajanuorten sosiaalisten taitojen kehittämiseksi, sain työpajaohjaajilta vahvistuksen omille tulkinnoilleni siitä, että tämänkaltaiselle kehittämistyölle todellakin on tarvetta. Ohjaajat kertoivat, että useimmiten juuri heikot sosiaaliset taidot ovat niitä tekijöitä, jotka hidastavat työllistymistä tai koulupaikan saamista. Voidaan siis olettaa, että heikot sosiaaliset taidot ovat yhteydessä syrjäytymisriskiin. Kauppila (2005, 159) mainitseekin, että juuri ne nuoret, jotka eivät tiedä, miten selviytyä erilaisissa vaativissa sosiaalisissa verkoissa ja työelämäyhteyksissä, ovat syrjäytymisvaarassa.

Työskennellessäni nuorten työpajalla, huomasin, kuinka monella työpajanuorista on haasteita kohdata muita ihmisiä sekä ylläpitää sosiaalista elämää. Osa heistä myös kertoi kärsivänsä yksinäisyydestä ja ulkopuolisuuden tunteesta, eikä heillä ollut elämässään ympärillä ihmisiä, joiden kanssa keskustella. Monille työpajanuorista sosiaalisen kanssakäymisen ympäristönä toimi vapaa-aikanaan enimmäkseen digitaaliset ympäristöt, mutta kasvokkain tapahtuva kohtaaminen oli heillä vähäistä. Osalle työpajanuorista oli myös haasteita pitää yllään arkirutiinia ja saapua työpajalle sopimuksen mukaisina toimintapäivinä. Kun useampia työpajapäiviä jäi väliin ja nuori jäi omiin oloihinsa kotiin, nousi myös nuoren kynnyks saapua työpajalle korkeammaksi johtuen juuri sosiaalisten kohtaamisten aiheuttamista paineista.

Työpajatoiminnan arkirutiinit ja työpäivittäin samankaltaisena toistuvat rakenteet ovat monille työpajanuorista hyvinkin tärkeitä, eivätkä he välttämättä aina pitäneet siitä, että totutun työpajatyöskentelyn tilalle järjestettiin vaihtoehtoista toimintaa. Tämänkaltaisen vaihtoehtoinen toiminta saattoi stressata ja hermostuttaa joitakin nuorista, sillä he pelkäsivät joutuvansa epämukavuusalueelle ja toimintaan, jossa joutuivat olemaan esillä ja heittäytymään heistä epämieluisaan aktiviteettiin. Toisaalta osalle työpajanuorista vaihtelu tyypilliseen työpajatoimintaan oli hyvinkin mieluisaa.

Kun työskentelin työpajalla, havaitsin, etteivät nuoret kommunikoineet kovinkaan paljoa keskenään. He eivät tehneet aloitteita keskusteluihin, eivätkä aina vastanneet työpajaohjaajien kysymyksiin, vaan olivat enimmäkseen hiljaa ilman minkäänlaista reaktiota. Joskus työpajaohjaajien piti toistaa kysymys moneen otteeseen, ennen kuin nuori vastasi kysymykseen. Yhteisissä toimintahetkissä, jolloin pyrittiin yhteisölliseen ja keskustelemaan yhdessäoloon, työpajaohjaajat saivat tehdä erittäin paljon motivoivaa ja aktivoivaa työtä, jotta keskustelua saatiin aikaiseksi. Ryhmissä oli aina ajoittain myös nuoria, jotka välttelivät yhteisiä toiminnallisia hetkiä ja vetäytyivät syrjään omiin oloihinsa. Tavallisempinakin työpajapäivinä monet nuorista halusivat työskennellä yksin omalla työpisteellään.

Vaikka nuoret työpajalla monesti välttelivätkin ryhmässä tapahtuvia keskusteluja ja katsekontaktin ottamista, he kuitenkin selkeästi pitivät siitä, kun heitä lähestyi yksilökohtaisesti kuulumisia kysellen ja heidän elämänsä liittyvistä asioista ja mielenkiinnonkohteistaan keskustellen. Tämänkaltaisen kontaktin saavuttaminen joihinkin nuoriin vaati usein hyvinkin paljon aikaa ja työtä, jotta nuoren luottamus ohjaajaan saatiin rakennettua. Monet työpajanuorista olivat uusille ohjaajille sulkeutuneita ja suojelivat omaa sisäistä maailmaansa, sillä monilla heistä oli menneisyydestä negatiivisia kokemuksia liittyen sosiaalisiin tilanteisiin. Osalla nuorista oli myös diagnosoituna oireyhtymiä, jotka saattoivat aiheuttaa haasteita ja pidättäytyneisyyttä sosiaalisessa kanssakäymisessä.

Lukuinnostamisen sosiaalisten taitojen kehittämiseksi valitsin siksi, että aihe on ajankohtainen ja lähellä omia intressejäni. Työpajaohjaajien kanssa keskustellessani olimme yhtä mieltä siitä, että ihmisten hyvinvoinnin kohentamiseen pystyy vaikuttamaan pienessäkin ajassa, kun vain ohjaaja pystyy luomaan vuorovaikutuksellaan empaattisen, ihmisläheisen ja turvallisen ilmapiirin. Koen, että pystyn rakentamaan lukuinnostamis-workshopien sisällöt monipuolisiksi ja työpajanuorille mieleisiksi niin, että jokainen osallistuja tulee huomioiduksi tasavertaisena ryhmänjäsenenä. Yksilöt huomioivan katsantokannan ja asiakaskunnan tarpeisiin räätälöidyn toiminnan avulla uskon saavuttavani asettamani tavoitteet nuorten sosiaalisten taitojen kehittymisestä. Toiminnassa tulee huomioida erityisesti se, että monet työpajan nuorista omaavat erityisopetuksen ja mukautetun opiskelun taustan.

Näen lukuinnostamisen yhteiskunnallisessa mielessä hyvinkin merkittävänä, sillä tutkimusten mukaan lukutottumuksilla, sekä lukutaidolla on nähty olevan selkeitä yhteyksiä syrjäytymiseen – aivan kuten myös heikoilla sosiaalisilla taidoilla. Lukukeskus (2020a) mainitsee heikon lukutaidon rajoittavan nuorten elämää ja vaikeuttavan menestymistä jatko-opinnoissa sekä työelämässä. Hyvä lukutaito taas vahvistaa sosiaalista identiteettiä, yhteiskunnallista tasa-arvoa ja antaa pohjan pärjätä nykyisessä työelämässä ja informaatioyhteiskunnassa (mts.).

Keskustellessani Loimaan kaupungin nuorten työpajaohjaajan kanssa, ilmeni myös, että työpajanuoret ovat usein ajankohtaisten tapahtumien ja uutisoinnin ulkopuolella. Heille pääsääntöisinä tiedostusvälineinä toimivat sosiaalisen median palvelut, jotka kuitenkin vaativat lukutaidon lisäksi myös monilukutaitoa. Monilukutaito määritellään taidoksi, joka on ihmisenä olemisen ja elämisen taitoa yhä kirjavammassa maailmassa, taitoa ymmärtää ja tulla ymmärretyksi sekä taitoa suhtautua maailmaan samaan aikaan avoimesti ja terveen kriittisesti (Monilukutaito 2017). Selvitäkseen arkielämästä, on ihmisen nykyaikana ymmärrettävä yhä monimuotoisempia tekstejä ja pystyttävä prosessoimaan entistä pirstaloituneempaa informaatiota (Lukukeskus 2020a).

3 KEHITTÄMISEN TEOREETTINEN PERUSTA

3.1 Työpajatoiminta Suomessa

Ensimmäinen työpaja perustettiin Suomeen vuonna 1983 ja nykyisissä muodoissaan työpajatoiminta on elänyt 90-luvulta lähtien (Marniemi ym. 2004, 6). Nykyisin Suomessa on yhteensä noin 260 työpajaa, joissa valmentuvat kaikenikäiset työ- ja koulutusmarkkinoille kiinnittymiseen tukea tarvitsevat nuoret ja aikuiset (Työpajatoiminta 2017). Vuonna 2017 työpajatoiminnassa oli mukana kaiken kaikkiaan 26 111 valmentautujaa, joista 14 256 eli yli puolet olivat alle 29-vuotiaita nuoria (Bamming & Hilpinen 2018, 9). Työpajatoimintaa järjestävät yleisimmin kunnalliset organisaatiot sekä säätiöt ja yhdistykset. Nuorten työpajatoiminnasta säädetään nuorisolaissa. (Työpajatoiminta 2017.)

Työpajatoiminnan toimialueita ovat palvelujärjestelmien välimaastot, sektorien reuna-alueet ja niiden väliset rajapinnat (Huuronen 2016, 46). Työpajoille nuoret ohjautuvat useimmiten TE-palveluiden, oppilaitosten tai sosiaalitoimen

kautta. Työpajoilla suurin osa nuorista sijoittuu kuntouttavaan työtoimintaan tai työkokeiluun, mutta työpajoilla voi olla myös opintoihin liittyvällä tukijaksolla, tai työskennellä palkkatuetussa työssä. (Työpajatoiminta 2017.) Työpajalla nuorelle laaditaan henkilökohtainen valmennussuunnitelma yhdessä työpajavalmentajan tai -ohjaajan kanssa, ja nuori osallistuu valmennuksen sisältämään työtoimintaan hänen omia edellytyksiään huomioiden (Valtakunnallinen työpajayhdistys s.a). Työpajapäivien pituutta ja viikoittaisten työpajapäivien määrää voidaan muokata nuoren jaksamisen mukaan. Työpajojen valmennusmenetelmiä ovat yksilö-, ryhmä- ja työvalmennus, ja näitä eri menetelmiä yhdistämällä ja kohdentamalla voidaan tukea valmennettavan tarpeita. (Maskonen ym. 2019, 22.)

Ympäristöinä nuorten työpajat ovat toiminnallisia, sosiaalisesti vahvistavia ja moniammatillisia oppimisympäristöjä, joissa konkreettisen tekemisen kautta nuoret oppivat ja vahvistavat yleisiä työ- ja työelämätaitoja sekä työ- ja opiskelunvalmiuksia. Työpajajakson aikana valmennettavat saavat tukea yksilölliseen kasvuun, arjenhallintaan, aktiiviseen osallisuuteen ja sosiaaliseen vahvistumiseen. (Maskonen ym. 2019, 22.) Kinnunen (2016a, 6) näkee sosiaalisen vahvistamisen yhtenä työpajatoiminnan keskeisimmistä tehtävistä, sillä se parantaa ihmisen sosiaalisia taitoja ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Lisäksi sosiaalinen vahvistaminen lisää yksilön autonomiaa, osallisuutta ja vuorovaikutusta niin pienemmissä yhteisöissä, kuin myös yhteiskunnallisella tasolla, ja näin se myös ehkäisee syrjäytymistä (mts. 7).

3.2 Työpajatoiminnan asiakkaat

Nuorten työpajojen asiakkaat ovat eri ikäisiä nuoria, jotka tarvitsevat apua ja tukea kiinnittyäkseen työelämään tai koulutukseen. Nuoret saapuvat työpajoille monista eri lähtökohdista. Nuoret voivat olla esimerkiksi työttömiä työnhakijoita, koulutusta vailla olevia tai opintonsa keskeyttäneitä nuoria, tai nuoria, jotka kaipaavat työkokemusta tai etsivät omaa alaansa. Työpajavalmennuksessa voi olla myös maahanmuuttajataustaisia nuoria sekä nuoria, joilla on mielenterveys- tai päihdeongelmia. (Mäkelä 2015, 11.) Kuurre (2010, 5) painottaa, ettei ole olemassa niin sanottua tyypillistä, stereotyyppistä työpajanuorta, vaan nuoret ovat erilaisia yksilöitä, jotka saapuvat työpajoille monista

eri elämäntilanteista. Työpajanuorten yleisimmiksi ja keskeisimmiksi haasteiksi hän kuitenkin mainitsee päihdeongelmat, itsenäistymisen haasteet, päivärytmit ja poissaolot, vuorovaikutustaidot sekä toisiinsa sidoksissa olevat haasteet (mts. 5–6). Vuorovaikutustaidot kuuluvat sosiaalisten taitojen perustekijöihin, joita taitaessaan yksilö suoriutuu sosiaalisissa tilanteissa onnistuneesti (Kauppila 2005, 125).

Sosiaaliset taidot tarkoittavat ihmisen kykyä tulla toimeen ja olla muiden kanssa ja nämä taidot kehittyvät oppimalla. Sosiaalisuus taas on synnynäinen temperamenttipiirre, joka tarkoittaa ihmisen halua olla muiden kanssa. Sosiaalisuutta ei siis tule sekoittaa sosiaalisiin taitoihin. Sosiaaliset taidot eivät vaadi pohjaksi mitään tiettyä temperamenttirakennetta, vaan ne voidaan opettaa minkä tahansa temperamentin omaavalle henkilölle, ja nämä taidot kehittyvät kasvatuksen ja kokemuksen kautta. (Keltikangas-Järvinen 2010, 13.)

Sosiaalisiin taitoihin kuuluu kyky empatiaan eli kyky asettua toisen asemaan – ymmärtää toista ihmistä ja hänen näkökulmiaan sekä tuntemuksiaan. Myös sympatia on osa sosiaalisten taitojen kirjoa, jolla tarkoitetaan sitä, että muiden ihmisten kokemukset herättävät emootioita, kuten myötätuntoa ja sääliä. Ihmisten kanssa harjoitettavaan rakentavaan sosiaaliseen kanssakäymiseen tarvitaan monia ominaisuuksia, kuten tasapainoista tunne-elämää, tervettä itsetuottamusta, harkintaa sekä kykyä kontrolloida ja arvioida omaa käytöstään. (Keltikangas-Järvinen 2010, 18–24.) Keltikangas-Järvisen (mts. 22) mukaan kaikkein keskeisempänä ja tärkeimpänä sosiaalisiin taitoihin kuuluvana tekijänä on laaja vaihtoehtojen varasto sosiaalisten ongelmien ratkaisuun sekä kyky tehdä oikeita valintoja sosiaalisissa tilanteissa. Sosiaalisesti taitavalla henkilöllä on käytössään laaja kirjo monenlaisia toimintamalleja, joita hän pystyy hyödyntämään joustavasti valiten aina tilanteen mukaan kaikkein parhaimman ja tehokkaimman. Sosiaalisia tilanteita taitavan henkilön toimiin ei yleensä juurikaan kiinnitetä huomiota, sillä luontevaa asioiden hoitamisen sujuvuutta pidetään itsestäänselvytenä, mutta kun ihmisellä on sosiaalisissa taidoissa puutteita, herättää se myös huomiota. (Mts. 24.) Nykyajan käsityksen mukaan sosiaaliset taidot ovat hyvinkin keskeisiä verkostoiduttaessa, solmitta-

essa nopeasti kontakteja erilaisiin ihmisiin sekä keskusteluissa ja seurustelutilanteissa (mts. 20).

3.3 Aiemmat tutkimukset

Työpajatoiminnan vaikuttavuutta mitataan sosiaalisen vahvistumisen mittarilla eli Sovari-mittarilla. Sovari-mittarin tarkoituksena on tuottaa tietoa työpajatoiminnan palveluiden laadusta sekä elämäntaitoja vahvistavista vaikutuksista nuoriin. Sovari-mittari pyrkii selvittämään myös työpajojen sosiaalista vahvistumista edistävien periaatteiden toteutumista. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2017.) Suomessa Sovaria hyödyntää yli 220 työpajaa (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2018). Vuoden 2018 Sovari-kyselyyn vastasi 3883 työpajanuorta syyskuun 2017 ja elokuun 2018 aikana (Kinnunen 2019, 4). Sovarin tulokset perustuvat työpajavalmentautujien itsearviointiin pohjautuvaan nettikyselyyn, johon asiakkaat vastaavat anonymisti. Sovari-mittari sisältää viisi sosiaalisen vahvistumisen osa-alueita, jotka ovat: sosiaaliset taidot, itsetuntemus, tavoitteellisuus, opiskelu- ja työelämävalmiudet ja arjen- sekä elämänhallinta. (Valtakunnallinen työpajayhdistys 2018.)

Vuoden 2019 julkaistujen Sovari-tuloksien mukaan valmentautujien sosiaalinen vahvistuminen rakentuu työtehtävissä tapahtuvien myönteisten kokemusten ja yhteisöllisyyden kautta. Nämä osa-alueet toteutuvat työpajoilla yleensä melko hyvin tai erittäin hyvin. Valmentautujien tunteet hyväksytyksi tulemisesta vahvistuvat työpajatehtävien onnistumisien sekä positiivisen palautteen myötä. Vahvistuneet käsitykset omista kyvyistä sekä kannustava ilmapiiri edistävät tavoitteisiin pyrkimistä ja uuden oppimista. Sovarin mukaan hieman yli 80 % työpajavalmentautujista koki oppineensa uusia taitoja työpajajakson aikana ja onnistumisen kokemuksia tehtävissään oli saanut 90 % valmentautujista. Työpajan yhteishenkeen vähintään melko tyytyväisiä olivat 90 % työpajalaisista, 70 % koki saaneensa vertaistukea ryhmältään ja 73 % oli kokenut itsensä tärkeäksi ryhmänjäseneksi. Kaikille ryhmään kuulumisen ei kuitenkaan ollut aivan sujuvaa. Tähän voi vaikuttaa aikaisemmat negatiiviset kokemukset ryhmätoiminnoista. (Kinnunen 2019, 6–8.)

Sovari-mittarin mukaan peräti 90 % työpajavalmentautujista oli kokenut työpajajakson aikana vähintään jonkin verran sosiaalista vahvistumista ja selvää

vahvistumista jakson aikana oli kokenut yli puolet eli 57 % valmentautujista. Sosiaalista vahvistumista oli koettu useilla eri osa-alueilla samanaikaisesti ja erityisesti arjen asioiden hallinnassa 74 %, opiskelu- ja työelämävalmiuksissa 70 % sekä elämönhallinnassa ja tavoitteellisuudessa 72 %. Positiivista muutosta tapahtui useimmilla myös itsetuntemuksessa (67 %) ja sosiaalisissa taidoissa (69 %). (Kinnunen 2019, 11–12.) Kinnusen (mts. 11–12) mukaan itsetuntemuksen kohentuminen tarkoittaa erityisesti sitä, että valmentautajat näkevät itsessään hyviä ominaisuuksia (54 %) ja ovat saaneet vahvistumisen tunnetta siitä, että he osaavat tehdä hyvin joitakin asioita (60 %). Yhteistyötaitojen kehittyminen (53 %), kasvanut rohkeus pyytää apua (51 %) sekä rohkaistuminen omien mielipiteiden esiin tuomiseen muiden ihmisten kanssa (49 %) kuuluvat sosiaalisen vahvistumisen osa-alueeseen ja nämä edellä mainitut tulokset kertovat siitä, kuinka laaja-alainen sosiaalisen vahvistumisen kenttä on, ja kuinka vahvassa yhteydessä eri osa-alueet ovat toisiinsa. Kun koetaan edistymistä yhdellä sosiaalisen vahvistumisen saralla, liittyvät ne edistymisen kokemuksiin myös muissa elämäntaidoissa. (Mts. 12.)

Sovarin tuloksien mukaan työpajajaksojen aikana sosiaalista vahvistumista kokevat yleensä kaikenikäiset valmentautajat, mutta kaikkein voimakkaimmin sosiaalista vahvistumista koetaan 20-vuotiaiden ikäryhmässä ja mitä vanhempaan ikäryhmään mennään, sitä vähemmän valmentautajat kokevat sosiaalista vahvistumista. Alle 20-vuotiaiden ikäryhmässä sosiaalista vahvistumista taasen olivat kokeneet 94 % valmentautujista, kun taas yli 30-vuotiaiden ryhmässä osuus oli 84 %. Selvimmin sosiaalisen vahvistumisen ero näkyy yli 30-vuotiaiden ja alle 30-vuotiaiden välillä. Sosiaalisen vahvistumisen perspektiivistä alle 30-vuotiaat näyttävät hyötyvän työpajatoiminnasta eniten. (Kinnunen 2019, 15.)

Työpajavalmentautajat antavat työpajatoiminnasta yleisarvosanaksi 4,3 (asteikolla 1–5). Sovarin kyselyyn vastanneista valmentautujista peräti 96 % suosittelee työpajatoimintaa koulutus- tai työpaikan ulkopuolella olevalle kaverilleen. Työpajatoiminta koetaan onnistuneena kokonaisuutena ja tulokset ovat selkeitä viestejä siitä, että työpajatoiminta nähdään hyödyllisenä ja hyvänä palveluna. (Kinnunen 2019, 8.) Seppä (2013, 83) painottaa tutkielmassaan työpajatoiminnan yhdeksi tärkeimmäksi tavoitteeksi nuorten syrjäytymisen eh-

käisyn ja jo alkaneen syrjäytymiskierteen katkaisemisen. Hänen tutkielmasaan nuoret olivat kokeneet työpajalla merkittävän muutoksen elämänhallinnassa ja sosiaalisissa suhteissa, ja toiminnan avulla nuoret ohjautuivat palkkatoihin, työharjoitteluun sekä koulutukseen. Hänen tutkimuksensa osoittaa, että työpajatoiminnalla voidaan ehkäistä nuorten syrjäytymistä. Työpajanuorista lähes 70 % sijoittuu joko työhön, koulutukseen tai muuhun tarvetta vastaavaan aktiiviseen toimintaan työpajajakson päätyttyä (Valtakunnallinen työpajayhdistys s.a.).

4 LUKUINNOSTAMINEN

4.1 Lukuinnostaminen käsitteenä

Lukuinnostaminen tarkoittaa sananmukaisesti lukemiseen innostamista. Sen pyrkimyksenä on saada ihmiset lukemaan ja kiinnostumaan kirjallisuudesta. Hokkanen (2018, 196) kiteyttää lukuinnostamisen tarkoittavan lukumotivaation kasvattamiseen ja lukemisen monipuolistamiseen liittyvää toimintaa ja sen menetelmiä. Koska lukemista on hyvinkin monenlaista – aivan niin kuin myös kirjallisuutta – on lukuinnostamisen kenttä erittäin laaja ja monipuolinen. Sarmavuori (1998, 63) kertoo, kuinka me elämme maailmassa, jossa tekstiä tulvii vastaamme joka puolelta kaiken aikaa, ja kuinka tekstit voivat olla verbaalissa ja ei-verbaalissa muodossa, puhuttuna tai kirjoitettuna, kuvina tai ääninä, tai muiden symbolien muodossa. Hokkanen (2018, 195) pohtii, kuinka lukuinnostaminen saatetaan useimmiten luokitella kuuluvaksi kulttuurisen nuorisotyön alueeseen lukemisharrastusten ja sanataiteen luokkiin, jotka koskettavat lukumäärällisesti vain pientä osaa nuorista. Lukuinnostamista tarvitaan kuitenkin juuri siellä, missä lukeminen ei yleensä kuulu ryhmän intresseihin tai harrastuksiin. Lukuinnostaminen ei myöskään ole pelkästään kulttuurista työtä, sillä lukuinnostamisella tähdätään myös toteuttamaan sosiaalipedagogiikan periaatteita, joilla pyritään motivoimaan, herättämään ja vahvistamaan yksilön voimia sekä tukemaan hänen osallistumistansa sosiaaliseen, kasvatukselliseen ja kulttuuriseen toimintaan (Pentikäinen 2018, 13). Lukuinnostamista voidaan kohdentaa monipuolisesti kaikenlaisiin ryhmiin, eikä esimerkiksi ryhmänjäsenen iällä, lähtötasolla tai muilla taustatekijöillä ole toiminnan kannalta merkitystä.

Lukuinnostamisessa yhdistyy kaksi eri elementtiä: lukemiseen liittyvät luovat

ja kulttuurilliset menetelmät sekä sosiokulttuurinen innostaminen. Sosiaalipedagogiikan tieteenalaan kuuluvan sosiokulttuurisen innostamisen päämääränä on saada ihmiset osallistumaan oman elämän ja yhteisöjen aktiiviseen ja tiedostavaan rakentamiseen (Kurki 2010, 206). Se on osallisuuden, luovuuden ja kasvun liike, joka tähtää yksilön ja yhteisön kehitykseen, sosiaaliseen muutokseen ja yhteiskuntaan integroitumiseen. Sen tehtävänä on antaa tukea niille, jotka ovat heikossa asemassa. Innostamistoiminnaksi voidaan laskea kaikkea sellaista toimintaa, joka saa aikaan prosesseja, joiden kautta yksilöt kasvavat yhteisönsä aktiivisiksi toimijoiksi. (Pentikäinen 2018, 13.) Innostamisen ikonin, Paulo Freiren (2005, 92) mukaan ihminen ei voi kasvaa henkilökohtaisella tasolla täyteen ihmisyyteen ilman yhteisöä.

Innostaminen on osallistavaa pedagogiikkaa, jonka menetelmät tulevat eri tieteen piireistä. Innostamiseen ei ole omia tiettyjä rajattuja menetelmiä, vaan sopiviksi innostamismenetelmiksi koetaan kaikki sellaiset menettelytavat, jotka ohjaavat innostettavia keskinäiseen vuorovaikutukseen. (Pentikäinen 2018, 18.) Sosiokulttuurisessa innostamistoiminnassa hyödynnetään usein taiteen ja kulttuurin erilaisia non-formaaleja keinoja (Kurki 2010, 206). Lukuinnostamisessa onkin mahdollista hyödyntää taiteen eri muotoja haluamallaan tavalla, mutta kuitenkin niin, että päällimmäinen tavoite innostumisesta lukemiseen toteutuu. Lukuinnostamisen menetelmät voivat olla mitä tahansa lukemiseen innostavaa toimintaa, kuten esimerkiksi: sarjakuvien tekemistä, piirtämistä ja maalaamista, askartelua, tanssimista, näyttelemistä, elokuvien katselua, musiikin kuuntelua, pelaamista, liikuntaa ja niin edelleen. Lukuinnostaja voi itse haluamallaan tavalla räätälöidä toiminnan sisällön niin, että kirjallisuus, lukeminen, sanat ja tarinat ilmentyvät ohjauksessa jossakin toiminnallisessa muodossa. On tärkeää muistaa, ettei luovien menetelmien tavoitteena ole luova lopputulos, vaan oleellista on itse tekeminen ja prosessi, joka etenee osallistujien kokemusten ja reflektion kautta rikastaen yhteistä kokemis- ja elämismailmaa (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2020).

4.2 Aiemmat kehittämishankkeet

Lukuinnostaminen on ilmiönä varsin tuore, vaikkakin lukemiseen kannustamista on Suomessa ollut aina viimeistään siitä lähtien, kun opintovelvollisuus säädettiin jokaiselle pakolliseksi. Viime vuosina lasten ja nuorten lukutaito ja -

tottumukset ovat olleet mediassa paljon esillä, ja monet kunnat ja koulut ovatkin aktivoituneet lukuinnostamisen osalta monin eri lukemista edistävin hankkein. Lukuinnostamishankkeet suunnataan yleensä varhaiskasvatukseen ja peruskouluasteelle, eikä niinkään toisen asteen opiskelijoille, täysi-ikäisille nuorille aikuisille, saati työpajanuorille.

Yksi tunnetuimmista lukuinnostamishankkeista on vuosien 2012–2015 aikana järjestetty valtakunnallinen Lukuinto-ohjelma, johon osallistui 6–16-vuotiaat lapset ja nuoret yhteistyössä opettajien, kirjastoalan ammattilaisten ja lasten vanhempien kanssa (Salmia 2014, 15–16). Ikosen ja Kurttila-Materon (2014, 9) teettämän Lukuinto-kyselyn mukaan 60 % lapsista ja nuorista koki kehittyneensä hankkeen aikana ryhmätyötaidoissa, yli puolet vastaajista kertoi oppineensa lukemaan enemmän ja paremmin ja 46 % kertoi oppineensa kirjoittamaan pidempiä tarinoita. Edellä mainittuihin kysymyksiin vastasi 779–782 lasta ja nuorta.

Lukukeskus kerää tietoa lukemisesta ja lukutaidosta sekä toimii asiantuntijana kotimaisissa ja kansainvälisissä verkostoissa järjestäen monenlaisia lukemista edistäviä hankkeita. Yksi nuorille suunnatuista Lukukeskuksen järjestämistä hankkeista on Mun tarina -hanke, joka hyödyntää lavarunoutta ja spoken wordia äidinkielen opettamisen tukena. Hankkeen tarkoituksena on löytää yhä useammalle nuorelle heitä kiinnostava väylä kirjallisuuteen ja auttaa nuorta oivaltamaan omat kykynsä kirjallisessa ilmaisussa. (Lukukeskus 2020b.) Mun tarina -hankkeen tähänastiset tulokset osoittavat, että nuoret ovat antaneet ylistävää palautetta lukutilaisuuksista ja opetuksesta, ja nuoret halusivat, että tilaisuuksia järjestettäisiin enemmän. Opettajat ovat olleet yllättyneitä oppilaiden sujuvasta kirjoitustaidosta. Monet oppilaat ovat laatineet taidokkaita ja omakohtaisia tekstejä ja rohkaistuneet yhden tunnin aikana esittämään omia kirjoituksiaan. Hanke paljastaa, että nuorten kiinnostus runoutta kohtaan on Mun tarina -hankkeen tutkimusten ja työn tulosten perusteella hyvinkin suurta ja potentiaalista. (Lukukeskus 2020b.)

Yksi Lukukeskuksen hankkeista on kohdistettu nuoriin ammattiin opiskeleviin miehiin. Sanat haltuun -hankkeessa pyritään vahvistamaan nuorten miesten lukutaitoa ja motivoimaan heitä lukemaan rikkomalla perinteisiä lukemiskäsitteitä ja avaamaan nuorille näkökulmia siihen, ettei lukeminen ole pelkästään

kirjojen lukemista (Lukukeskus 2020c). Sanat haltuun -hanke on käynnistetty ensimmäisen kerran vuonna 2016 ammattikouluissa ja sen toimintamallia on laajennettu perusasteen erityisopetukseen ja vankiloihin (Sanat haltuun 2016). Sanat haltuun -hankkeen rap-painotteisilta työpajoilta kerätyistä opiskelijapalautteista sekä tutkijahavainnoista käy ilmi, että rap-musiikki työskentelymenetelmänä oli mieluisaa. Hanke onnistui avaamaan nuorille uusia ja laajempia käsityksiä lukemisesta, ja työpajat saivat nuorilta kokonaisuutena myönteistä palautetta. (Jäkkö 2018a, 14.)

Sanat haltuun -hankkeen tutkimustulokset perustuvat 15 eri työpajan tilannekohtaisen havainnoinnin arvioon sekä 356:n vastauslomakkeen analysointiin. Tulokset kertovat, että puolet nuorista olivat oppineet työpajoissa jotain uutta, 30 % nuorista kiinnostui erilaisista teksteistä, kuten runoudesta ja rap-lyriikoista ja yli 20 % nuorista alkoi pohtimaan suhdettaan lukemiseen uudella tavalla. Hankkeeseen osallistuneet kokivat hyötynensä työpajoista ja työpajoilla saatiin aikaiseksi laajoja oppimis- tai pohdintavaikutuksia. Tulokset voidaan tulkita hyväksi, sillä nuorten lähtötasot lukumotivaation suhteen olivat hankkeen alussa hyvinkin alhaiset. (Jäkkö 2018a, 15–16.)

5 KEHITTÄMISTEHTÄVÄ

5.1 Kohderyhmä

Tässä opinnäytetyössä kehittämistyön kohderyhmänä ovat Loimaan kaupungin työpajanuoret ja kehittämisympäristönä Loimaan kaupungin nuorten työpaja. Tarpeen nuorten työpajan asiakkaiden sosiaalisten taitojen kehittämistä havaitsin, kun työskentelin nuorten työpajalla kuuden kuukauden ajan vuonna 2016.

5.2 Tavoitteet ja toimenpiteet

Opinnäytetyöni tavoitteena on kehittää nuorten työpajalla valmentautuvien nuorten sosiaalisia taitoja hyödyntämällä lukuinnostamis-workshopin menetelmiä. Lukuinnostamis-workshopin tarkoituksena on motivoida ja aktivoida lukemiseen ja rikkoa perinteisiä lukemiskäsityksiä, esitellä työpajanuorille monipuolisesti erinäisiä lukemiseen liittyviä palveluja ja menetelmiä sekä tutustut-

taa heidät paikallisen kirjaston palveluihin. Tavoitteenani on, että työpajanuoret rohkaistuvat lukuinnostamis-workshopieni avulla aktiivisempaan sosiaaliseen kanssakäymiseen niin työpajalla ohjaajien ja muiden nuorten kanssa, kuin myös siviilielämässään työpajan ulkopuolisten ihmisten keskuudessa.

Lukuinnostamis-workshopien toteutus ja ohjaus tulee hyödyntämään interaktiivisia luovia menetelmiä, jotka noudattavat matalan kynnyksen ideologiaa ja tulevat sisältämään työpajanuorille räätälöityjä ja kohdennettuja aktiviteetteja. Monet harjoitteista ovat tulleet itselleni tutuiksi erinäisten koulutukseeni liittyvien kurssien, median sekä harrastuksieni kautta. Lisäksi olen muokannut ja kehitellyt myös itse joitakin ohjelmasisältöjä.

Toivon, että työpajanuoret pystyvät heittäytymään järjestämäni lukuinnostamistoimintaan tasavertaisina ryhmänjäseninä samalla uusia asioita oppien ja uutta tietoa saaden. Pysin workshoppeissani luomaan ympäristön, jossa jokainen nuori voi olla vapaasti oma ainutlaatuinen itsensä ja osallistua toimintaan ennakkoluulottomasti. Tavoitteenani on luoda yhteenkuuluvuutta sekä positiivinen ja hyväksyvä ilmapiiri, jossa jokainen osallistuja huomioidaan yksilöllisesti. Toivon, että saan yhdessä nuorten kanssa aikaiseksi paljon avointa ja monipuolista keskustelua sekä moniulotteista pohdintaa. Toivon myös, että osa nuorista innostuisi enenemissä määrin lukemisesta, sekä muista kirjallisuuteen, kulttuuriin ja taiteeseen liittyvistä osa-alueista ja formaateista.

5.3 Havainnointi ja palaute

Kehittämistyön tuloksia tulen tarkkailemaan ja havainnoimaan kaiken aikaa toiminnan edetessä. Havainnointia edesauttaa visuaaliset ja toiminnalliset menetelmät, jotka mahdollistavat sekä yksilön, että ryhmän observoinnin. Näiden menetelmien tukena hyödynnän myös systeemistä lähestymistapaa, joka pohjautuu vastavuoroiseen ja eri perspektiiveistä tutkivaan toiminnan havainnointiin. Tulen suorittamaan havainnointiani osallistuvasti sekä passiivisesti, että aktiivisesti. Aktiivinen osallistuva havainnointi on havainnointia, jossa tutkija vaikuttaa ilmiöön, jota hän tutkii ja jossa tutkija osallistuu kehittämistyön toimintaan aktiivisena subjektina, ja siten voi vaikuttaa tutkittavaan ilmiöön. Passiivinen osallistuva havainnointi taas on havainnointia, jossa tutkija osallistuu tutkittavaan toimintaan ilman, että hän vaikuttaa tapahtumien kulkuun.

Kummassakin havainnointitavassa tutkijan on eriteltävä oma roolinsa ja roolin mahdollinen vaikutus tutkimustapahtumaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Ensimmäisellä lukuinnostamis-workshop-kerralla pyydän ohjattavia täyttämään teettämäni taustakyselylomakkeen (liite 1), jonka pohjalta pystyn mahdollisesti muokkaamaan joitakin tulevia ohjelmasisältöjä. Myös viimeisellä ohjauskerralla pyydän nuoria täyttämään loppukyselylomakkeen (liite 2). Lisäksi tulen keräämään suullista palautetta jokaisen ohjauskerran loppureflektiossa. Kun lukuinnostamis-workshopit ovat ohi, olen sopinut työpajaohjaajien kanssa, että he tulevat antamaan minulle suullista palautetta toiminnasta kokonaisuutena.

6 KEHITTÄMISPROSESSIN TOTEUTUS

6.1 Lukuinnostamis-workshopin suunnittelu

Aloitin kehittämistyön suunnittelun tammikuussa 2019 ja ohjauskertojen teemat ja aikataulut sain soviteltua työpajaohjaajien kanssa 25.3.2019. Monet lukuinnostamis-workshopin harjoitteista olin suunnitellut jo hyvin pitkälle opinäytetyöni ideointivaiheessa. Näiden pohjalta jatkojalostin aktiviteetteja ja workshop-sisältöjä yksityiskohtaisemmin toukokuuhun asti. Jokaisen workshop-kerran kohdalle suunnittelin myös varasuunnitelmia vaihtoehtoisista aktiviteeteista, jos suunnittelemani pääaktiviteetit eivät jostakin syystä lähteneet toimimaan, tai jos lisätoiminnalle jäi ylimääräistä aikaa. Jätin suunnitelmiini tilannekohtaista muokausvaraa, jotta pystyin kohdentamaan senhetkiseen ohjausryhmälle eri aktiviteetteja tehokkaammin. Kuusi lukuinnostamis-workshopia toteutin toukokuussa kolmen viikon aikana ja jokaisen workshopin suunniteltu kesto oli noin kaksi-kolme tuntia.

Ennen virallisen lukuinnostamis-workshopin aloittamista kävin viikkoa ennen (30.4.2019) tutustumassa nuorten työpajan asiakkaisiin sekä varmistin, että kaikki tarvittavat tilat, materiaalit ja välineet, joita toiminnassani tarvitsin, olivat käytettävissäni. Samalla myös sovimme työpajaohjaajien kanssa tarkemmin joistakin aikataulullisista muutoksista ja muista käytännön asioista, kuten tilojen ja materiaalien järjestämisestä. Lukuinnostamis-workshopien aktiviteetit

suunnittelin noudattamaan matalan kynnyksen ideologiaa, jotta jokaisella työpajanuorella olisi mahdollisimman helppoa osallistua toimintaan mukaan. Toiminnan sisältöä suunnitellessani huomioin kohderyhmän iän ja pidin huolen siitä, etteivät aktiviteetit aliarvioi osallistujia, vaan ovat myös sopivan haastavia. Lukuinnostamis-workshopin osallistavat tehtävät ovat interaktiivisia luovia menetelmiä, joita toteutetaan sekä yksilö-, että ryhmätasolla. Monet lukuinnostamis-workshopin tehtävistä ja harjoitteista ovat itselleni tuttuja erinäisten koulutukseeni liittyvien kurssien, median sekä harrastuksieni kautta. Muokkasin osaa aktiviteeteista toimintaani sopivimmiksi, yhdistelin eri tehtäviä keskenään sekä kehitelin myös itse joitakin ohjelmasisältöjä. Toimintani ohjausteoriani suunnittelin noudattamaan dialogista viitekehystä, joka mahdollistaa avoimen ja suoran keskustelun (Vuorilehto ym. 2014, 68). Dialogisuuden avulla jokaisella ryhmänjäsenellä on mahdollisuus osallistua keskusteluihin omasta näkökulmastaan (Seikkula & Arnkil 2009, 117).

6.2 Lukuinnostamis-workshopin toteutus

6.2.1 1. lukuinnostamis-workshop

Ensimmäisellä lukuinnostamis-workshop-kerralla (8.5.2019) teemana oli kirjallisuus ja lukemisen monet eri tasot. Aivan aluksi esittelin itseni, jonka jälkeen myös ryhmäläiset esittelivät itsensä. En paljastanut tulevan toimintani teemaa heti, vaan esittelyjen jälkeen jaoin jokaiselle paperin, jossa oli kuvakollaasi erilaisista lukemiseen liittyvistä tekijöistä (esimerkiksi laki, elokuva, urheilu, ilmeet, media, liikenne ja niin edespäin.). Kysyin ohjattavilta, mikä heidän mielestään yhdistää kollaasin kuvia. Aloitustehtävä herätti ryhmäläisten mielenkiinnon ja sai aikaan hyvää pohdintaa ja arvailua. Kerroin heille myös, ettei tehtävään ole yhtä oikeaa vastausta, vaan jokainen voi tehdä omat tulkintansa ja johtopäätöksensä itse. Kun jokainen oli saanut mahdollisuuden arvata kuvia yhdistävää yhtä tekijää, paljastin, että jokainen kollaasin kuva liittyy lukemiseen jollakin tavalla, ja että tulevien workshopien teemana on lukuinnostaminen. Halusin asettaa väittämän, että lopulta kaikkea voi lukea, sillä pyrin rikkomaan vanhentuneita käsityksiä perinteisestä lukemisesta, jolloin sain myös laajennettua ryhmäläisten näkökulmaa lukemiseen ja motivoitua monipuolisempaan lukuinnostamiseen liittyvään luovaan ja kulttuurilliseen toimintaan.

Kuvakollaasitehtävän jälkeen esittelin toimintani teeman tietokoneen PowerPoint -esitelmän avulla. Esitelmän alussa oli kysymys ”miksi lukeminen kannattaa?”, jonka esitin avoimesti ohjattaville. Aktiivisen vuoropuhelun jälkeen näytin heille videon, jossa selviää faktoja lukemisen tärkeydestä. Esitelmän lopussa esittelin tulevien lukuinnostamis-workshopien teemat ja sisällöt yksityiskohtaisemmin.

Pienen tauon jälkeen siirryimme julistetehtävän pariin, jossa jokaisen nuoren oli tarkoitus luoda juliste, joka kuvastaa heidän suhtautumistaan lukemiseen ja kirjallisuuteen. Ohjattavien tuli etsiä paikalle tuomistani vanhoista sanoma- ja aikakauslehdistä heille sopivia kuvia ja leikata ja liimata kuvat A3-värikarton-gille. Heillä oli myös mahdollisuus halutessaan piirtää ja kirjoittaa julisteisiinsa. Julisteiden askartelun aikana kiertelin ja keskustelin sekä motivoin ja kannustin ryhmäläisiä luovaan toimintaan. Kun julisteet olivat valmiit, kävimme jokaisen teoksen läpi yksitellen avoimesti keskustellen.

Keskusteluissa ilmeni, että ohjattavilla on pääsääntöisesti huonoja muistoja ja kokemuksia lukemisesta, opiskelusta ja koulusta, sillä monelle heistä on todettu lukihäiriö sekä osalle on diagnosoitu ADHD. Kouluajoista ohjattaville on jäänyt pakkolukemisen tuntu – lukemaan on väkisin pakotettu – eivätkä he edelleenkään lue mielellään kirjoja. Ryhmäläiset puhuivat hyvinkin avoimesti muistoistaan ja tuntemuksistaan liittyen lukemiseen ja varsinkin peruskouluhistoriaansa. Osa ohjattavista koki, ettei heidän opiskeluaasteitaan ymmärretty ja huomioitu peruskoulussa, mikä oli aiheuttanut turhautumista ja siten osalle myös väkivaltaista käytöstä koulun henkilökuntaa kohtaan. Vain yksi ryhmäläisistä kertoi harrastavansa perinteistä lukemista ja hän kertoi lukuvansa enimmäkseen vain sarjakuvia.

Keskustelujen aikana selvisi, että kaikki ohjattavat kuitenkin jossakin muodossa harrastavat lukemista. Melkeinpä jokaiselle ryhmäläiselle musiikki ja laulujen sanat sekä tarinat kappaleissa ovat tärkeitä. Ilmeni myös, että elokuvien katseleminen on monen osallistujan mieleen. Poikien kohdalla korostui se, että he pelaavat vapaa-aikanaan paljon erinäisiä konsoli- ja tietokonepelejä, joissa lukeminen, tarina ja juoni ovat oleellisessa osassa. Nuoret painottivat, että he saavat kaiken tarvittavan tietonsa kirjojen sijaan tietokoneen ja pu-

helimen avulla internetistä. Monet ohjattavista sanoivat, että sosiaalinen media ja älypuhelin ovat heille melkein kaiken informaation lähde ja juurikin älypuhelimien käyttö varastaa aikaa heidän muulta tekemiseltä, kuten perinteiseltä lukemiselta. Workshopissa nuoret oivalsivat, että myös meemikulttuurin seuraaminen on lukemista ja ryhmäläisistä osa lukeekin meemejä hyvin aktiivisesti. Monien mielestä äänikirjojen kuunteleminen olisi heille luonteva, moderni ja toimiva tapa lukea kirjoja. Yksi asiakkaista myös mainitsi kuluttavansa äänikirjoja enemmänkin aina pitkiä matkoja matkustellessaan.

Ensimmäisen workshop-kerran jälkeen kävi ilmi, että monilla työpajanuorista on huonoja kokemuksia lukemisesta, eivätkä he juurikaan ole lukeneet kirjoja, mutta ryhmässä oli myös tämän suhteen muutamia poikkeuksia. Työpajanuoret eivät myöskään juurikaan käytä kirjaston palveluja.

Oli hienoa huomata kuinka innokkaasti nuoret tulivat keskustelemaan minulle heitä kiinnostavista aiheista virallisen toiminnan ulkopuolellakin, ja kuinka he jatkoivat keskusteluja muiden ryhmäläisten kanssa. Keskusteluissa oli vahvasti läsnä vertaistuellinen vuorovaikutus varsinkin silloin, kun työpajalaiset puhuivat negatiivisista koulukokemuksistaan ja lukemisen haasteistaan. Vaikka kokemukset ja muistelmat olivat joidenkin osalta rankkojakin, ei keskustelun yleissävy ollut kuitenkaan ahdistunut tai katkera, vaan esiin nousivat enemmänkin muistot väärinymmärretyksi tulemisesta ja luovuttamisesta opintojen suhteen.

Ensimmäisen workshop-päivän lopussa jaoin teettämäni taustakyselylomakkeen nuorten täytettäväksi. Taustakyselylomakkeiden vastaukset vahvistivat keskusteluissa esiin nousseita ajatuksia. Osa työpajanuorista ei lue kirjoja siksi, että heillä on vaikeuksia keskittyä lukemiseen tai heillä on haasteita luetun ymmärtämisen kanssa. Osa nuorista taasen mainitsee, että heillä on muuta tekemistä, muita harrastuksia ja kiinnostuksenkohteita, kuin kirjojen lukeminen. Yksi mainitsi lukevansa vain tietokoneelta kiinnostavia sisältöjä ja yksi kuuntelee mieluiten äänikirjoja. Yhdestätoista vastanneesta kuitenkin kolme henkilöä lukee säännöllisesti kirjoja ja käyttää myös aktiivisesti kirjaston palveluja.

6.2.2 2. lukuinnostamis-workshop

Toisessa lukuinnostamis-workshopissa, joka toteutui 9.5.2019, oli teemana kirjallisuus ja äänikirjat.

Workshopissa oli mukana pelkästään poikia ja päätin soittaa heille äänikirjan *Linnunradan käsikirja liftareille*, sillä edeltäneen päivän tehtävien, keskustelujen sekä taustakyselylomakkeiden perusteella sain käsityksen, että pojat ovat kiinnostuneita scifistä ja tieteeseen ja avaruuteen liittyvistä teemoista. Olin vaurautunut moniin erilaisiin vaihtoehtoihin äänikirjan suhteen, sillä halusin kohdentaa äänikirjan ryhmän intressien mukaan. Onnistuin äänikirjan valinnassa, sillä teos viihdytti ja ajoittain nauratti nuoria. Samalla, kun kuuntelimme äänikirjaa, sai jokainen mahdollisuuden piirtää ja kirjoittaa vapaasti teoksen herättämistä ajatuksista ja tuntemuksista. Kun kysyin nuorilta kuunteluhetkemme loputtua, lukisivatko he kyseisen fyysisen kirjan, he vastasivat ainakin harkitsevansa katsoa elokuvan, joka pohjautuu kyseiseen kirjaan. Asiakkaita myös puhututti avaruuteen liittyvät tieteelliset epäkohdat, joita äänikirjassa ilmeni ja he halusivat selvittää kaikki nämä epäkohdat omalla tietämyksellään. Olin jo alustuspuheessani kertonut, että teos on fiktiivinen ja humoristinen, eikä sen faktoihin ja tieteelliseen totuudenmukaisuuteen kannata suhtautua liian kriittisesti tai vakavasti. Asiakkaat kyllä ymmärsivät tämän seikan teoksesta, mutta he halusivat vain tarkentaa faktoja ja keskustella näistä teemoista. Oli erinomaista, että teos herätti paljon keskustelua. Osa nuorista oli myös piirtänyt ja kirjoittanut teoksen aiheeseen sopivia kuvia ja tekstejä.

Päivän päätteeksi kävimme vapaamuotoista keskustelua elokuvista ja peleistä. Nuoret esittelivät tietokoneelta trailereita tulevista peleihin liittyvistä elokuvista ja keskustelimme niistä – pääpainona oli elokuvien käsikirjoitus ja tarina. Tämä keskustelu peleihin liittyvistä elokuvista oli varsin spontaani ja syntyi työpajalaisten aloitteesta. Oli ilo huomata, että myös enemmän syrjäänvetäytyvät ja hiljaiset nuoret osallistuivat aktiivisesti mukaan keskusteluun. Pelit ja elokuvat olivat heille selvästi mieluinen aihe ja yksi kyseisistä nuorista oli taustakyselylomakkeessa maininnutkin haluavansa keskustella workshopissa peleistä. Keskustelut olivat myös hyvää pohjustusta seuraavalle kerralle, jolloin katsoimme kirjaan pohjautuvan elokuvan.

6.2.3 3. lukuinnostamis-workshop

Kolmannen lukuinnostamis-workshopin teemana oli elokuvat ja kirjallisuus. Workshop toteutui 14.5.2019.

Ennen elokuvan alkua valmistelimme tilan elokuvaa varten: asettelimme valkokankaan seinälle, asensimme videotykin kiinni tietokoneeseen ja pimensimme huoneen verhoilla. Nuoret valmistelivat tarjolle kasviksia ja dippikastiketta, mehua sekä asettivat kulhoihin karkkia.

Kun kaikki oli valmista, esittelin tekemäni kirjatrailerin kirjasta *Terveisin, äiti!*. Trailerin esiteltyäni kysyin nuorilta, innostiko traileri lukemaan kyseistä kirjaa, ja ainakin kaksi nuorista olisi mahdollisesti kiinnostuneita lukemaan kirjan. Ennen elokuvan katsomista keskustelin nuorten kanssa elokuvista, jotka pohjautuvat kirjaan. Tämän jälkeen esittelin kirjan (*Miss Farkku-Suomi*), jonka pohjalta on tehty elokuva ja jota aloimme katsomaan. Olin juuri lukenut kirjan ja tästä syystä tein koko elokuvan ajan huomioita ja muistiinpanoja vertailllessani kirjaa ja elokuvaa tarinan kannalta.

Jaoin kaikille osallistujille tehtäväpaperit ennen elokuvan katselun aloittamista. Tehtäväpapereihin olin räätälöinyt neljä kysymystä koskien elokuvan eri ase-
telmia ja teemoja, kuten: sosiaaliset suhteet, koulumaailma, väkivalta, ajan-
kuva sekä mediavälineet. Nämä kysymykset käytiin lopussa keskustelemalla läpi.

Elokuvan katseleminen oli selkeästi mieluisaa tekemistä nuorille. Tämä kävi myös ilmi taustakyselylomakkeiden vastauksista, sillä lähes jokainen nuori kertoi katsovansa elokuvia vapaa-aikanaan ja pitävänsä elokuvan tarinaa ja käsikirjoitusta tärkeänä osana elokuvan kokonaisuutta. Elokuvan katsomisen jälkeen saimme luotua luontevaa keskustelua koskien laatimiani kysymyksiä. Toki keskustelimme paljon muustakin elokuvaan liittyvästä, kuten 70-luvun ilmapii-
riistä, muodista, musiikista, mediaympäristöstä, teknologiasta, politiikasta, erilaisuudesta ja niin edespäin. Varsinkin ihmisten väliset suhteet ja dynamiikat elokuvassa olivat analyysimme pääkohteena.

Keskustellessamme elokuvasta, tein aina pieniä nostoja ja havaintoja kirjasta,

jotka poikkesivat elokuvan käsikirjoituksesta. Tällä pyrin havainnollistamaan, että elokuva on aina uusi ohjaajan ja käsikirjoittajan tulkinta kirjasta, johon vaikuttavat monet eri tekijät. Lopuksi kysyin työpajanuorilta, että lukisivatko he kirjan, johon sain vastukseksi, että elokuvan näkeminen itsessään oli riittävää.

Annoin työpajalaisille kotitehtäväksi esitellä seuraavalla kerralla yhden musiikkikappaleen tai runon, jossa on nuoren omasta mielestä hyvät sanat (tai kappale, joka on muuten vain heistä mieluinen).

6.2.4 4. lukuinnostamis-workshop

Neljännän lukuinnostamis-workshopin teemana oli runot ja laululyriikka. Workshop toteutui 15.5.2019. Teettämäni taustakyselyn mukaan lähes jokainen työpajanuorista kuuntelee musiikkia aktiivisesti ja heistä seitsemän kokee laulujen sanat musiikissa tärkeiksi. Kaksi vastanneista korosti sanojen olevan tärkeitä varsinkin suomenkielisessä musiikissa.

Aloitimme workshopin yhteisörunon tekemisellä, jossa valmiin tekemäni tekstipohjan aukkokohtiin tuli kerätä adjektiiveja. Teksti liittyi Loimaan kaupungin esittelyyn, jonka löysin Loimaan kaupungin nettisivuilta. Etenimme järjestyksessä ja jokaisen tuli sanoa aina adjektiivi omalla kohdallaan, kunnes kaikki aukkokohdat tulivat täytetyiksi. Kun runo oli valmis, luin runon ääneen. Runo selkeästi viihdytti ja huvitti nuoria, sillä useimmalla heistä on ristiriitainen suhtautuminen kotikaupunkiinsa ja sen palveluihin, ja runossa ilmeni väittämiä, jotka heistä eivät pidä paikkaansa, mutta olivat ironiassaan hauskoja.

Yhteisörunon jälkeen kysyin asiakkaiden käsityksiä runoudesta. Heistä runous oli monessa mielessä vanhahtavaa ja tylsää. Kun kysyin, että pitävätkö he laulujen sanoista, he vastasivat myönteisesti ja näin aloin purkamaan runouskäsityksiä ja avarsin, että laululyriikkakin on laskettavissa runoudeksi.

Esittelin itsetekemäni runon, joka käsittelee aiheeltaan lomakkeiden täyttämistä, TE-toimistoa ja byrokratiaa. Modernistinen runoni onnistui rikkomaan nuorten vanhahtavia käsityksiä runoudesta ja runo oli myös heistä samaistuttava. Samalla esittelin heille pikaisesti vapaamuotoisen työpajaan liittyvän laulun, jonka olin tehnyt muutama vuosi aiemmin yhden nuoren kanssa nuorten

työpajalla.

Olin antanut ohjattaville kotitehtäväksi valita yhden musiikkikappaleen tai runon, jonka esittävät muille ryhmäläisille. Aloitin kierroksen itse tekemälläni laululla, joka kertoo tarinan pienen kaupungin ilmapiiristä, yhteiskunnasta, työttömyydestä, ulkopuolisuudesta, ulkoa asetetuista odotuksista ja näennäisistä velvollisuuksista, joita laulun päähenkilö kohtaa. Aluksi kerroin alustustarinan kyseisestä kappaleestani, joka liittyi omiin omakohtaisiin työllistymis- ja koulutautumishaasteisiin. Ajattelin, että omakohtainen tarinani madaltaa muiden kynnystä esittää omia valitsemiaan lauluja minun jälkeeni.

Kierrosten aikana osallistujat saivat mahdollisuuden kirjoittaa ylös lauluista ilmeneviä havaintoja, jotka aina kuuntelun jälkeen yhdessä keskustellen purettiin. Keskusteluissa ilmeni, kuinka monella eri tavalla laulujen sanoja voi tulkita ja kuinka erilaisia tunnelmia ja merkityksiä sama kappale voi luoda eri ihmisille. Musiikkikappaleet, joita asiakkaat esittivät, pohjautuivat pääsääntöisesti kaikki heidän omiin kokemuksiinsa, muistoihin ja tunteisiin. Osalle valitsemansa kappale toimii voimaannuttavana ja kannustavana tekijänä, jonka kautta he saavat jaksamista arkeen ja lohtua elämään. Monet kappaleista ja niihin liittyvistä tarinoista olivat koskettavia ja selkeästi hyvinkin merkityksellisiä nuorille. Kierroksen aikana kuultiin myös muutama kappale, jotka eivät sisältäneet sanoituksellisesti nuorelle sen syvällisempää merkitystä – laulut olivat yksinkertaisesti heistä vain hyviä melodialtaan ja tuovat hyvän mielen.

Kierroksen aikana saimme aikaiseksi avointa, dynaamista, monenkirjavaa ja syväluotaavaa pohdiskelua. Myös kappaleet, joita osallistujat esittelivät, olivat hyvinkin heterogeenisiä ja kappaleita kuunneltiin laidasta laitaan monista eri musiikkigenreistä.

6.2.5 5. lukuinnostamis-workshop

Viidennellä lukuinnostamis-workshop-kerralla tutustuimme paikallisen kirjaston palveluihin. Lukuinnostamis-workshop toteutui 22.5.2019 ja se pidettiin kirjastossa. Monet nuorista suhtautuivat kirjastokierrosta kohtaan aluksi hieman ennakkoluuloisesti ja skeptisesti, mutta osa taasen otti kirjastovierailun vastaan avoimin mielin. Suurimmalla osalla nuorista oli viime kirjastokäynnistä aikaa jo

monia vuosia.

Lähdimme nuorten työpajalta yhdessä kävellen kohti Loimaan kirjastoa. Matkan aikana keskustelimme monipuolisesti kaikenlaisista aiheista, myös lukemiseen liittyvistä asioista. Kun saavuimme perille, esittelin kirjaston eri osastot sekä kirjaston eri palveluja ja tapahtumia. Tämän jälkeen opastin, kuinka teoksia kirjastosta löydetään. Kerroin ja demonstroin nuorille myös, kuinka helppoa kirjoja on lainata ja palauttaa. Osa nuorista kertoi, ettei omista kirjastokorttia ja osa oli kadottanut korttinsa. Kannustin heitä hankkimaan kirjastokortin, jonka pystyy myös rekisteröimään autokortin, passin tai henkilökortin yhteyteen niin, ettei fyysistä kirjastokorttia tarvitse pitää mukanaan teoksia lainatessaan.

Kirjastoa esitellessäni olin yllättynyt, kuinka kiinnostuneita nuoret olivat kirjaston tarjonnasta. Esimerkiksi elokuvat kiinnostivat monia. Myös lehtisali oli monien mieleen. Kirjasto ympäristönä herätti paljon keskustelua ja muistoja, ja teoksia tarkkailtiin ja tutkittiin eri osastoilla aktiivisesti. Kierroksen aikana saimme aikaiseksi paljon vapautunutta ja innostunutta keskustelua.

Esittelykierroksen jälkeen osallistujat saivat tehtäväkseen etsiä kirjan (jonka hakutiedot löytyivät lapuista, jotka olin etukäteen teettänyt ja jotka arvoimme) ja valita teoksesta yksi satunnainen lause, jonka heidän tuli toimittaa minulle jatkotoimenpiteitä varten. Lopuksi yhdistin lauseet kokonaiseksi yhteisörunoksi, jonka myöhemmin luin ääneen koko ryhmälle.

Toisena aktiviteettina nuoret saivat valita kahden tehtävän väliltä: joko *Kasvot kirjan kannesta* tai *Kirjanselkämysrunon*. *Kasvot kirjan kannesta* -tehtävässä on tarkoituksena etsiä kirja, jossa on kannessa kasvot ja ottaa kuva kirjan kannesta niin, että kirjan kannen kasvot ovat ikään kuin omien kasvojen tilalla.

Kirjanselkämysruno -tehtävässä taas on tarkoituksena asettaa kirjoja piinon niin, että niiden selkämysten teksteistä (kirjojen nimistä) muodostuu runo. Annoin tehtäväksi ottaa kuvan runosta ja esitellä sen muille osallistujille myöhemmin.

Molemmista harjoitteista olin tulostanut paperille selkeät ohjeet esimerkkeineen valmiiksi jokaiselle osallistujalle. Lisäksi myös kerroin ja demonstroin tehtävät konkreettisella esimerkillä ennen tehtävien suorittamista. Näin varmistin, että kaikki tietävät varmasti mitä tulee tehdä.

Kirjastokäynnin jälkeen menimme kirjaston ulkopuolelle puistoon esittelemään aikaansaannoksiamme ja keskustelemaan monipuolisesti eri teemoista, jotka nousivat esiin nuorten tekemistä harjoitteista. Yhteisöruno, jonka teimme, oli osallistujista samanaikaisesti vakuuttava ja syvälinen, että myös humoristinen. Yksi osallistujista oli valinnut lauseen vuorovaikutustaidoista, joista myös hetken ajan keskustelimme. Jokainen sai yksitellen esitellä ryhmälle omat teoksensa. Kaiken kaikkiaan puistossa vietetty keskusteluhetki oli hyvin antoisa ja tasavertainen. Yhteisötaideteoksissa huomaa, kuinka tärkeää yksilön on saada oma osansa mukaan yhteiseen, yhdessä rakennettuun kokonaisuuteen. Yksilö voi aluksi epäröidä omaa osuuttaan, mutta kun kaikkien osuudet on kerätty yhdeksi kokonaisuudeksi ja teos on valmis, huomaa yksilö, ettei oman osuuden suhteen tarvitse olla kovinkaan kriittinen. Yleensä omat osuudet sopivat kokonaisuuteen huomaamatta yhtä hyvin, kuin myös muidenkin osallistujien osuudet. Yhteisöteos on aina tekijöidensä näköinen ja jokaisen osuus siinä on yhtä tärkeä.

6.2.6 6. lukuinnostamis-workshop

Kuudes ja viimeinen lukuinnostamis-workshop toteutui 23.5.2019 ja teemana oli liikunta ja lukeminen. Workshop vietettiin liikuntasalissa, jonne siirryimme nuorten työpajalta yhdessä. Olin kerännyt kaiken tarvittavan materiaalin valmiiksi toimintaa varten ja niiden kantamisessa työpajalta urheiluhallille nuoret auttoivat.

Kun olimme kerääntyneet liikuntasaliin urheiluvarusteissa, ohjasin ryhmän riiviin, jolloin pystyin esittelemään workshopin sisällön keskittyneemmin. Aluksi muistutin ohjattavia, kuinka jo ensimmäisenä päivänä keskustelimme siitä, että myös liikunnassa, urheilussa ja peleissä tarvitaan tietynlaista lukutaitoa. Tämän jälkeen esittelin larva-pelin säännöt ja näytin, kuinka mailat tehdään. Larva on sähkömäinen joukkuepeli, jota pelataan itsetehdyillä, sanomalehdistä

askarrelluilla ja teipatuilla mailoilla. Mailojen askartelu kestää jonkin aikaa, jolloin oli hyvää aikaa myös keskustella ja vaihtaa kuulumisia muiden kanssa. Samalla autoin ryhmäläisiä mailojen rakentamisessa aina tarvittaessa. Askartelutuokio myös innosti osaa lukemaan sanomalehtiä.

Larva on varsin tasapuolinen peli, sillä vaikka ryhmässä joku olisikin yleensä ylivoimainen joukkuepeleissä, perustuu larvassa menestyminen enemmänkin siihen, minkä malliseksi ja kuinka kestäväksi oman mailansa on valmistanut. Kun mailat oli saatu valmiiksi, muodostimme kaksi tasavertaista joukkuetta. Itse toimin pelin aikana tuomarina.

Larva-pelin ja tauon jälkeen siirryimme uuteen lajiin, jota kutsun ultimate-käsi-palloksi. Ultimate-käsipallo on joukkuepeli, jossa pyritään tekemään maali toisen joukkueen päätyyn niin, että oman joukkueen jäsen saa pallon merkatulla maalialueella kiinni. Pelissä pelaajat eivät saa kulkea pallon kanssa, vaan pelaajan pitää heittää pallo joukkueoverilleen, jonka jälkeen pallon heittänyt taas saa liikkua ja taasen pallon vastaanottanut joutuu pysähtymään. Pelin aikana tuomarina toimiessani lisäsin peliin lisää haastetta: ennen kuin pallon sai heittää, piti heittäjän sanoa jokin kirja. Tämän jälkeen muutin tehtävää niin, että ennen pallon heittämistä heittäjän piti sanoa jokin kirjailija. Pelin jatkuessa lisäsin tehtäväksi sanoa muitakin teemoja, jotka eivät liittyneet kirjallisuuteen tai lukemiseen. Lopussa taas pelasimme peliä normaalisti ilman lisähaasteita.

Olin yllättynyt kuinka innokkaasti ja vauhdikkaasti nuoret aktivoituivat ja lähtivät peleihin mukaan – jopa ne, jotka aluksi kertoivat, etteivät välttämättä osallistu urheiluun, vaan katsovat pelejä mieluummin sivusta.

Koska kyseessä oli viimeinen ohjauskertani, koin oleelliseksi pitää koko ryhmän kesken loppupohdinnan ja yhteenvedon. Asetuimme liikuntasalin lattialle ringiin keskustelemaan. Aluksi kertosin mitä kaikkea olimme tehneet workshopien aikana ja kehuin ryhmän motivaatiota, aktiivisuutta, ilmapiiriä ja heittäytyiskykyä. Kun olin puhunut, laitoin pallon ringissä kiertämään. Pallon saatuaan ryhmäläinen sai omalla vuorollaan kertoa vapaasti tuntemuksistaan ja ajatuksistaan, joita lukuinnostamis-workshopit ovat hänelle tuottaneet. Samalla nuoret saivat antaa minulle avointa palautetta ja kertoa omin sanoin mikä toi-

mintakerroista oli jäänyt mieleen. Lisäksi myös analysoimme mahdollisista taidoista, joita workshopien aikana olimme oppineet. Nostin esiin sosiaaliset taidot sekä ryhmä- ja vuorovaikutustaidot, joita myös yhdessä analysoimme. Kaksi vakituista työpajaohjaajaa oli loppurefleksiossa mukana ja he kertoivat, kuinka jokaisen ryhmäläisen sosiaaliset taidot ja yhteistyötaidot ovat kehittyneet työpajajakson aikana huomattavasti, ja kuinka myös tuo kehitys näkyi lukuinnostamis-workshopeissa.

Nuorista jokainen kertoi avoimessa palautteessa, että lukuinnostamis-workshopeihin osallistuminen on ollut kivaa tai vähintään ihan kivaa. Monet heistä mainitsivat, että toiminta oli mukavaa vaihtelua heidän tyypilliseen työpaja-arkeensa, jolloin he työskentelevät kierrätystekstiilien parissa – lukuinnostamistoiminta oli monista mieluisempaa verrattuna kierrätystyöhön.

Lopussa vielä kiitin kaikkia työpajalaisia yhteistyöstä ja toivotin heille hyvää alkanutta kesää ja kaikkea hyvää tulevaisuuteen. En jakanut loppukyselylomakkeita tässä vaiheessa, sillä koin, että oli parempi sinetöidä workshop niihin positiivisiin tunnelmiin, jotka olimme yhteisessä loppupohdinnassamme onnistuneet luomaan ja päästin nuoret ahkeran toiminnan jälkeen viikonlopun viettoon. Kerroin kuitenkin heille, että he tulevat vielä täyttämään loppukyselylomakkeet seuraavalla viikolla. Annoin loppukyselylomakkeet työpajaohjaajille, jotka taasen jakoivat lomakkeet seuraavalla viikolla työpajanuorille täytettäväksi.

Urheiluhallilta siirryimme työpajaohjaajien kanssa takaisin työpajalle, jossa he antoivat minulle loppupalautteen toimintani kokonaisuudesta. Nauhoitin älypuhelimellani palautekeskustelun ja litteroin keskustelun aineiston tietokoneelle syksyllä 2019. Sain myös palautetta jokaisena päivänä toimintojen välissä sekä workshop-kertojen päätyttyä. Lisäksi sain tekstiviestin (24.5.2019) opinäytetyötäni ohjanneelta työpajaohjaajalta, jossa hän kiitti iloisista ja tasavertaisista asiakaskohtaamisista. Täytetyt loppukyselylomakkeet noudin Loimaan nuorten työpajalta kesäkuussa 2019.

7 TULOKSET

7.1 Sosiaalisten taitojen kehittyminen

Lukuinnostamis-workshopit toteutuivat kuutena kertana toukokuussa 2019. Havainnoin työpajanuorten yksilö- sekä ryhmätasoisista sosiaalisten taitojen kehittymistä, sekä sosiaalista käyttäytymistä lukuinnostamis-workshopeissa kaiken aikaa niin toiminnan aikana, kuin aktiviteettien välissä. Tämän lisäksi myös työpajaohjaajat tekivät aktiivisesti havaintoja ja jokaisen lukuinnostamis-workshopin jälkeen keskustelimme havainnoistamme. Viimeisellä lukuinnostamis-workshop-kerralla kävimme työpajaohjaajien kanssa arviointikeskustelun, jossa refleктоimme havaintojamme ja pohdimme kehittämistyöni tuloksia.

Arviointikeskustelussa Loimaan nuorten työpajan ohjaajat kehuivat minun olevan opinnäytetyössäni tärkeällä asialla, ja että aihe ja tavoite olivat kohderyhmään hyvinkin sopivat, sillä juuri sosiaalisissa taidoissa työpajanuorilla on haasteita. He myös mainitsivat, että sosiaalisten taitojen kehittäminen ja kehityksen tuloksien aikaansaaminen ja näkeminen vaatii monesti paljon aikaa ja määrätietoista työtä. Työpajaohjaajat kertoivat, että useilla työpajanuorista on vaikeuksia kommunikoida; luoda keskusteluja ja tuottaa puhetta varsinkin ryhmässä ja monet nuorista jäävät mielellään sivuun sosiaalisista tilanteista. Tämä johtuu monista eri syistä ja osalla nuorista on taustalla diagnooseja, jotka luovat haasteita vuorovaikutukseen, kuten esimerkiksi autismin kirjon häiriötä, sosiaalisten tilanteiden pelkoa ja masennusta. Ohjaajat ovat havainneet, että nuoret kyllä puhuvat mielellään lukihäiriöstä, keskittymiskyvyttömyydestä ja ylivilkkauksesta, mutta autismin kirjon häiriötä asiakaskunnassa ei mainita tai tunnusteta. Ohjaajat pohtivat, että onko kyseessä häpeä autismin kirjon häiriötä kohtaan, vai eikö oireyhtymää vain osata tunnistaa. Jääskeläinen (2017, 60) mainitsee tutkielmassaan, että ihmisillä saattaa olla virheellisiä käsityksiä autismin kirjon häiriöstä, ja tästä syystä autismin kirjon häiriön piiriin kuuluvat eivät välttämättä halua puhua diagnoosistaan varsinkaan vieraille.

Havaitsimme työpajaohjaajien kanssa, että luku- ja koulukokemukset linkittyvät selkeästi nuorten sosiaalisiin taitoihin. Tämä ilmeni jo ensimmäisessä lukuinnostamis-workshopissa, jossa keskustelimme nuorten kanssa lukukokemuksista ja nykyisistä lukukäytänteistä. Lähes jokainen työpajanuorista kertoi

omaavansa huonoja kokemuksia ja muistoja kouluaikaisesta opiskelusta ja lukemisesta. Nämä koulukokemukset heijastuvat hyvinkin negatiivisesti nuorten elämään ja itsetuntoon, joka taasen vaikuttaa sosiaalisiin taitoihin. Keltikangas-Järvinen (1998, 40) kertoo koulumenestyksen olevan vahvassa yhteydessä itsetuntoon kaikilla eri kouluasteilla.

Oli hienoa huomata, kuinka avoimesti nuoret alkoivat puhua kokemuksistaan ja keskustelua syntyi hyvinkin paljon. Vertaistuellisessa keskustelussa nuoret jakoivat keskenään ajatuksia ja tuntemuksia ja samaistuivat toistensa kokemuksiin, mikä selkeästi lisäsi workshoppeissa yhteenkuuluvuudentunnetta. Vertaistuelliseksi ryhmäksi voidaan kutsua yhteisöä, jonka jäsenillä on jotakin yhteistä, ja jotka tästä yhdistävästä syystä kokevat keskinäistä yhteisöllisyyttä ja sosiaalista tukea (Joenaho 2012, 4).

Työpajaohjaajat tekivät havainnon siitä, kuinka ennakkoluulottomasti ja innostuneesti nuoret osallistuivat mukaan lukuinnostamis-workshop-toimintaan ja keskusteluihin, ja varsinkin ne nuoret, jotka eivät yleensä ota kovinkaan paljoa osaa työpajan eri aktiviteetteihin tai keskusteluihin. Viimeisen workshopin loppupohdinnassa nuorilta tuli paljon hyvää, reflektiivistä keskustelua. Syrjäänvetäytyvämmät nuoret jäivät keskusteluissa ajoittain puheliimpien varjoon, ja siksi loppurefleksion ryhmäkeskustelussa jokainen sai kertoa workshop-kokemuksistaan ja antaa palautetta toiminnasta omalla vuorollaan. Vehviläinen (2014, 96) kutsuu tätä menetelmää kierrostyöskentelyksi, jonka avulla jokainen osallistuja otetaan ryhmään mukaan täysivaltaisena jäsenenä. Bogdanoff (2012, 12) mainitsee ohjaajan oleelliseksi tehtäväksi hiljaisempien rohkaisun mukaan keskusteluihin. Avoimissa ryhmäkeskusteluissa muutamat nuorista olivat enemmän äänessä, mutta en kuitenkaan katkaissut puheliimpien keskustelua, vaan kuuntelin ja olin keskusteluissa mukana, sillä koin tärkeäksi, että keskustelua ylipäätään syntyi ja saimme rakennettua vastavuoroista dialogia. Keskustelut pysyivät aihepiirin sisällä, ja jos keskustelut olivat lähdössä rönsyilemään ohi aiheen, ohjasin keskustelun takaisin teemaan. Mönkkönen (2018, 87) kertoo dialogisuuden olevan pyrkimystä yhteisen ymmärryksen muodostamiseen. Hän huomauttaa, ettei dialogia pidä sekoittaa tavalliseen keskusteluun, sillä perinteinen keskustelu voi olla hyvinkin pinnallista ja muodollista, ja keskustelijat saattavat puhua toistensa ohi. Dialogissa puhuja pyrkii

huomioimaan muut keskustelijat ja jättää tilaa myös muiden ajatuksille (Seikkula & Arnkil 2009, 90).

Lukuinnostamis-workshopieni aikaan Loimaan nuorten työpajalla oli enemmän mies-, kuin naispuolisia asiakkaita, mikä on työpajaohjaajien mukaan heille poikkeuksellista. Ohjaajat ketoivat, että on hyvä huomioida ryhmän intressit, kun ryhmälle suunnitellaan ohjelmaa. He kertoivat, että itse toimin juuri näin ja osasin lukea eri tilanteita esimerkiksi silloin, kun tiedossa oli pelkästään miespuolisista asiakkaista koostuva ryhmä. Kyseisessä workshopissa kuuntelimme äänikirjaa ja valitsin kirjan silloisten ryhmänjäsenten mielenkiinnonkohteet huomioiden (mielenkiinnonkohteet olin saanut selville taustalomakkeiden sekä keskustelujen avulla). Sain ohjaajien mukaan hyvää palautetta tästä kyseisestä workshopista asiakkaalta, joka ei yleensä innostu ryhmätoiminnasta.

Ohjaajat kiinnittivät huomiota siihen, kuinka äänikirjan kuuntelun jälkeen jäin lopuksi keskustelemaan nuorten kanssa elokuvista ja peleistä, sekä myös muista aiheista, jotka syntyivät nuorten aloitteesta. Ohjaajat sanoivat, että minusta huomasi, että olin aidosti kiinnostunut nuorten mielipiteistä ja heidän kiinnostuksenkohteistaan, ja ohjaajat painottivat, että monipuolisuudesta ja uteliaisuudesta on nuorten kanssa työskennellessä paljon etua. Hentinen ym. (2009, 82–84) mainitsee, että aitoon dialogiin kuuluu yhteisten merkitysten etsiminen, jossa kysellään, kuunnellaan ja tutkitaan toisen puhetta oivaltaen ja kunnioittaen.

Keskustelimme ohjaajien kanssa siitä, kuinka toiminnan ohessa nuorten kanssa saattaa tulla spontaaneja keskusteluja, jotka eivät liity toiminnan teemaan. Pohdimme, kuinka juuri nämä pääaiheen sivusta menevät keskustelut voivat olla erittäin tärkeitä nuorille. Itse koin tällaisia toiminnan ja teeman ulkopuolisia keskusteluja lähes jokaisessa lukuinnostamis-workshopissa, ja näitä keskusteluja tapahtui niin yksilö-, kuin ryhmätasolla. Havainnoimme työpajaohjaajien kanssa myös sitä, kuinka ryhmän heterogeenisyys luo rikkaita kohtaamisia ja keskusteluja. Jokinen (2016, 142) kirjoittaa, että jokainen asiakas-kohtaaminen on ainutlaatuinen, ja vaikka ohjaajan ja asiakkaan väliseen vuorovaikutukseen liittyy paljon ennalta arvattavaa ja tiedettyä, liittyy vuorovaikutukseen myös paljon odottamattomia, tilannekohtaisia tekijöitä.

Ohjaajat havaitsivat, että lukuinnostaminen oli käsitteenä työpajalaisille aluksi haastava, mutta onnistuin kuitenkin esittelemään lukuinnostamis-workshopien sisällöt selkeästi ja rikkomaan ennakkokäsitykset jo ensimmäisten ohjauskerrojen aikana. Lukuinnostamis-workshopien ohjelmat olivat ohjaajien mielestä erittäin monipuolisia, materiaalia oli paljon ja kokonaisuus oli hyvin suunniteltu – myös varasuunnitelmia oli, mikä on ohjaustyössä tärkeää. Työpajaohjaajat painottivat, että sosiaalisten taitojen vahvistamista pitää ujuttaa toimintaan monipuolisesti koko ajan, jotta tuloksia saadaan aikaan. Kun halutaan opettaa tai kehittää jotakin tiettyä jatkuvaa käyttäytymistä, on tätä käyttäytymistä vahvistettava välittömästi ja kaiken aikaa (Keltikangas-Järvinen 2010, 232).

Työpajaohjaajat kertoivat, että ohjaukseni oli aitoa, intensiivistä ja läsnä olevaa. Vehviläinen (2014, 95) mainitsee läsnäolon olevan ohjaajalle äärimmäisen tärkeä taito, sillä ilman läsnäoloa ohjaaja ei kykene tekemään havaintoja toiminnasta ja vuorovaikutuksesta, eikä täten pysty arvioimaan, millaisia valintoja toiminnassa kannattaisi tehdä. Ohjaajat mainitsivat, kuinka heittäytyvän esimerkkini kautta pystyin vaikuttamaan siihen, kuinka nuoret lähtevät toimintaan mukaan. Onnistuin ohjaajana saamaan kaikki tasapuolisesti mukaan ja huomioin jokaisen yksilön persoonallisuuden. Työpajaohjaajista osasin kunnioittaa sitä, että toiset ovat luonteeltaan hiljaisempia ja enemmän syrjäänvetäytyvämpiä. Mönkkösen (2018, 26) mukaan ihmisläheinen kohtaaminen vaatii ohjaajalta taitoa kohdata erilaisuutta sekä ratkaista haastaviakin tilanteita eettisesti kestäväällä ongelmanratkaisulla. Arvostamalla jokaisen osallistujan taustoja ja keskinäisiä eroja, pystytään luomaan hyväksyvä ilmapiiri, jossa jokainen voi toimia tasavertaisena jäsenenä (Vehviläinen 2014, 96).

Työpajaohjaajien mielestä lukuinnostamis-workshopin tehtävien opastukset olivat selkeitä ja hyviä. Ohjaajat kertoivat, että ohjaamisessa voi aina kehittyä lisää ja improvisointi, spontaanius ja sanavalmius ovat hyvin tärkeitä piirteitä ohjaajalla. Ohjaajan on hyvä myös sietää se, että aina ei toiminta mene aivan suunnitellusti. He myös mainitsivat, että ohjaajan on hyvä ajoittain rikkoa oma kuplansa ja heittäytyttävä mukavuusalueensa ulkopuolelle. Ohjaajat sanoivat, että jos he eivät itse lähde mukaan toimintaan ja näytä esimerkkiä, tai jos he antavat työpajanuorille vaihtoehdoksi jäädä vain paikoilleen, niin nuoret yleensä valitsevat paikoilleen jäämisen. Mutta kun esimerkin kautta ohjaajat heittäytyvät ja innostavat, myös nuoret lähtevät mukaan ja hiljalleen koko

ryhmä on aktiviteetissa mukana. Ohjaajat nostivat ohjaustoiminnastani käytännön esimerkkinä tapahtuman, jossa onnistuin motivoimaan osan nuorista liikuntatoimintaan, vaikka he olivat aluksi kertoneet seuraavansa pelejä mieluummin sivusta. Mutta kun toiminta alkoi, heittäytyivät nuoret peleihin heti mukaan. Tämänkaltaisen kiinnittyminen toimintaan voi kuvastaa nuoren motivoitunutta suhdetta kyseiseen yhteisöön ja niihin tekijöihin, joista tämä kollektiivinen yhteys rakentuu (Vehviläinen 2014, 16). Työpajaohjaajat kertoivat, että joskus on hyvin pienestä kiinni, lähteekö suunniteltu aktiviteetti toimimaan ja lähtevätkö asiakkaat toimintaan mukaan.

Nuorten lähtemistä mukaan toimintaani saattoi helpottaa se, että olin aina ennen workshopien alkua hyvissä ajoin nuorten seurassa kyselemässä kuulumisia ja vietin aikaa heidän kanssaan. Ohjaajien mukaan harjoitin tavallista kohtaamista aina kun siihen oli tilaa ja mahdollisuus. Ohjaajista harjoittamani arkinen ja luonteva seurustelu on erittäin tärkeää luodessa luottamusta ja innostusta asiakkaisiin. Mönkkönen (2018, 14) painottaa, että asiakkaan kohtaamiseen liittyy samoja inhimillisiä vuorovaikutuksellisia piirteitä, kuin yleensäkin ihmisten kohtaamiseen. Jokaisella meistä on omat tapamme olla vuorovaikutuksessa, eikä kohtaamisessa oleellista ole yksittäiset sanomiset tai tekemiset vaan asenne, jolla ihmiset kohtaamme (mts. 14).

Työpajaohjaajat myös mainitsivat, että minun etuni lukuinnostamis-workshop-toiminnan toteutuksessa ja onnistumisessa oli se, että minulla oli kokemusta jo ennestään Loimaasta ja Loimaan nuorten työpajatoiminnasta. Lisäksi kaksi nuorista ja molemmat työpajaohjaajat olivat jo ennestään tuttuja, joten asioista oli helppoa keskustella ja sopia. Tällöin minua ei tarvinnut erikseen alustaa tai pohjustaa mihinkään. Heidän mielestään henkilökemiat kaikkien kanssa toimivat hyvin yhteen ja osasin erinomaisesti hyödyntää mahdollisuuttani toimia vapaasti työpajan ulkopuolisena ja itsenäisenä ohjaajana.

Työpajaohjaajat kertoivat, että työpajanuorten sosiaalisten taitojen kehitys heidän ryhmässään on ollut yleisellä tasolla noususuhdanteista, luottamus on rakentunut kaikkien välille ja jokainen on hyväksytty ryhmään tasavertaisena jäsenenä. Ohjaajat pohtivat, että tämän kehityksen kannalta merkittävää on ollut se, että työpajaviikkoon on lisätty yksi urheilupäivä, joka on rohkaissut ja akti-

voinut nuoria. Tämä säännöllinen yhteistyö liikuntatoimen kanssa on ollut kehittävää nuorten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta. Lisäksi nuorten työpajan toiminnassa on ollut viime aikoina mukana monia työharjoittelijoita, joten asiakkaat ovat tottuneet moniin uusiin ja erilaisiin ohjaajiin ja aktiviteetteihin. Ohjaajat tekivät myös huomion, että monet nuorista ovat olleet jo varsin pitkään työpajalla asiakkaina ja he tuntevat toisensa, jolloin sosiaalisia paineita ja pelkoja on vähemmän. Näistä syistä nuoret uskaltavat heittäytyä rohkeammin mukaan erilaisiin toimintoihin.

Nuorista ainoastaan yksi jäi pois lukuinnostamis-workshoptoiminnasta heti alkuvaiheessa. Nuoren haastava tilanne oli tiedossa jo hyvissä ajoin ennen workshopien alkua ja ohjaajat osasivat ennakoida, ettei nuori välttämättä lähde mukaan toimintaan, sillä hän käyttäytyy työpajalla pääosin passiivisesti. Hipp ja Palsanen (2014, 9) opastavat, että osallistumattomuus voi olla kannotto, eikä vain pelkästään passiivisuutta. Osallistumattoman nuoren asenne voi vaikuttaa myös muun ryhmän toimintaan, mutta näin ei kuitenkaan käynyt minun toiminnassani. On hyvä ymmärtää, ettei ryhmäohjaus välttämättä sovi kaikille tai he voivat kokea, etteivät he saa ryhmätyöskentelystä mainittavaa hyötyä. Kun ryhmätyöskentelyyn osallistutaan, tulee osallistujalla olla kykyä vuorovaikutukselliseen toimintaan ryhmän muiden jäsenten kanssa. (Bogdanoff 2012, 24.)

7.2 Oheistavoitteet

Lukuinnostamis-workshopin oheistavoitteena oli lukemiseen innostaminen, vanhahtavien lukemiskäsitysten rikkominen sekä erilaisten lukemismenetelmien ja -palveluiden esittely. Oheistavoitteiden tuloksia pystyn tarkkailemaan ohjaustuokioiden havainnointien ja työpajaohjaajien kanssa käydyn loppukeskustelun lisäksi myös vertailemalla alun taustalomakekyselyn ja loppukyselylomakkeen vastauksia. Taustalomakkeisiin vastasi 11 nuorta ja loppukyselylomakkeisiin 9 nuorta ja vastaajien ikäskala on 19–28-vuotta.

Taustalomakkeista ilmeni, että vastanneista vain kolme henkilöä lukee kirjoja aktiivisesti ja nämä samat vastaajat myös kuluttavat usein kirjaston palveluita. Ensimmäisen workshopin keskusteluissa kuitenkin ilmeni, että vain yksi lukee

aktiivisesti kirjoja. Tämä ristiriita taustakyselylomakkeiden ja keskustelujen tulosten välillä voi johtua siitä, etteivät nuoret halunneet kertoa muiden aikana harrastavansa lukemista. Nuorista seitsemän ei ollut käynyt kirjastossa vuosiin ja yksi, joka ei omista kirjastokorttia, on kuitenkin käynyt kirjastossa tapaamassa kavereitaan. Loppukyselyssä ilmeni, että melkein jokainen nuori aikoo todennäköisesti jatkossa käyttää kirjaston palveluja ja ainoastaan vain kaksi vastasi kysymykseen kielteisesti. Taustakyselyn mukaan lähes jokainen työpajanuorista keskustelee taiteista (kuten muun muassa musiikista, peleistä ja elokuvista) kavereidensa kanssa vapaa-aikanaan.

Kysyessäni loppulomakkeessa, innostuivatko nuoret lukemisesta tai kirjallisuudesta, sain myönteisiä vastauksia kolme, kielteisiä vastauksia neljä ja kaksi neutraalia vastausta. Neutraaleissa vastauksissa mainittiin, ettei vastanut ole hirveästi innostuneempi ja toinen kertoi, ettei oikeastaan ole innostuneempi, sillä hän lukee yleensä tietokoneelta, kun on jotakin mielenkiintoista luettavaa (pitää muistaa, että myös sähköisiltä laitteilta lukeminen lasketaan lukemiseksi). Kun kysyin, aikovatko nuoret jatkossa lukea enemmän, sain kielteisiä vastauksia neljä, joista yksi mainitsi kuitenkin itse kirjoittavansa, vaikkei luekaan kirjoja. Myönteisiä vastauksia sain kolme ja kaksi vastanneista ei osannut vielä sanoa, että tulevatko lukemaan jatkossa enemmän vaiko eivät.

Kysyessäni loppukyselylomakkeessa, mitä nuoret ovat oppineet lukuinnostamis-workshopeissa, he vastasivat oppineensa muun muassa sen, että lukemiseen on monia eri muotoja, ja että lukemista tapahtuu koko ajan, eikä se rajoitu vain pelkästään kirjojen lukemiseen. Lisäksi he oppivat, että myös laululyyriikka on osa kirjallisuutta ja laskettavissa runoudeksi. Yksi kertoi oppineensa, että kirjaston kirjoja voi pitää lainassa puoli vuotta ja yksi mainitsi, että elokuvat voivat olla mielenkiintoisempia kuin kirjat, vaikka elokuvan käsikirjoitus pohjautuisikin kirjaan. Kaksi vastanneista kertoi, etteivät he oikeastaan ole oppineet mitään uutta, ja yksi kertoi, ettei ole oppinut mitään uutta.

Kyselyn mukaan jatkossa vastaavanlaiseen lukuinnostamistoimintaan osallistuisi viisi nuorista ja kaksi nuorista voisi mahdollisesti osallistua. Yksi vastanneista antoi kielteisen vastauksen ja yksi kertoi vain, ettei lukuinnostamistoiminta ole välttämättä hänen juttunsa, vaikka hän viihtyikin lukuinnostamis-workshopeissa.

Kun kysyin, että millaista oli osallistua lukuinnostamis-workshopeihin, sain jokaiselta myönteisen vastauksen. Nuoret kokivat lukuinnostamis-workshopit mukaviksi, mielenkiintoisiksi, kivoiksi, hauskoiksi, mielekkäiksi ja mukavaksi vaihteluksi tavalliseen työpaja-arkeen.

Mieluisimmiksi workshopeiksi nousivat musiikki- ja elokuvateemaiset workshopit. Vain yksi piti kirjastokäyntiä mieleisenä ja kaksi liikunta-workshopia. Äänikirjan kuuntelusta piti yksi vastanneista. Vain yksi vastanneista koki yhden workshop-kerran epämieluisaksi ja tämä kyseinen kerta oli liikuntapainotteinen workshop. Muiden vastanneiden mielestä epämieluisaa workshopia ei ollut.

Oheistavoitteiden tuloksista voin päätellä, että lukuinnostamis-workshopini tavoitteet täyttyivät hyvin lähes melkein jokaisen osa-alueen ja työpajanuoren kohdalla, sillä oheistavoitteeni olivat vanhahtavien lukemiskäsitysten rikkominen sekä erilaisten lukemismenetelmien ja -palveluiden esittely. Myös lukuinnostumista oli pienissä määrin havaittavissa, sillä loppukyselylomakkeissa ilmeni, että nuorista kolme aikoo lukea jatkossa enemmän.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

8.1 Tulosten pohdinta

Kuudessa erilaisessa lukuinnostamis-workshopissa tavoitteenani oli kehittää työpajanuorten sosiaalisia taitoja. Lisäksi toimintani oheistavoitteena oli lukemiseen innostaminen, vanhahtavien lukemiskäsitysten rikkominen sekä erilaisten lukemismenetelmien ja -palveluiden esittely.

Jotta työpajanuorten sosiaalisten taitojen kehittymistä pystytään havaitsemaan lukuinnostamis-workshop-toiminnan avulla, tulisi lukuinnostamis-workshopeja olla säännöllisemmin, ennalta suunnitellummin ja pidempikestoisemmin. Lukuinnostamis-workshopeja oli kolmen viikon aikana kaiken kaikkiaan vain kuusi kappaletta, ja ne olivat kestoiltaan noin 2–3 tunnin mittaisia. Näin lyhyt aikaväli ja vähäiset workshop-kerrat eivät riitä merkittävästi kehittämään nuorten sosiaalisia taitoja. Vilmilän (2016, 28) mukaan elämäntaidot, joihin kuulu-

vat myös sosiaaliset taidot, ovat taitoja, joita pitää harjoittaa ja kehittää aktiivisesti, aivan kuin myös muitakin taitoja. Lisäksi workshoppeissa osallistujat vaihtelivat, eivätkä kaikki päässeet mukaan jokaiselle toimintakerralle. Bamming ja Hilpinen (2018, 24) painottavat, että myös ammatillisesti osaavien, vakuutetuisten ja oman toimintansa sisältöjä suunnittelevien ja toteuttavien työpajaohjaajien merkitys on edellytys, kun tähdätään pitkäjänteiseen ja tuloksekkaaseen työpajatoimintaan.

En tuntenut nuoria entuudestaan (lukuun ottamatta kahta asiakasta), joten en tiennyt työpajanuorten sosiaalisten taitojen lähtötasoja, enkä näin osaa arvioida yksilöiden kehityskasvua. Tein huomion, että kaksi jo entuudestaan tuttua nuorta olivat kyllä kehittyneet sosiaalisilta taidoiltaan merkittävästi, mutta tämä on tulosta yli kolmen vuoden kestoisesta intensiivisestä työpajatoiminnasta – ei minun kuudesta lukuinnostamis-workshop-kerrastani. Tämä osoittaa sen, että työpajatoiminnalla on mahdollista kehittää nuorten sosiaalisia taitoja. Sosiaalisen vahvistumisen mittarin Sovarin vuonna 2018 teettämän tutkimuksen mukaan peräti 90 prosenttia työpajanuorista koki työpajajakson aikana sosiaalista vahvistumista vähintään jonkin verran ja selvää vahvistumista kokivat 57 prosenttia eli ylipuolet työpajanuorista (Kinnunen 2019, 11).

Sovarin tutkimuksen mukaan useimmat työpaja-asiakkaista olivat kokeneet työpajajakson aikana sosiaalista vahvistusta monilla eri osa-alueilla, kuten opiskelu- ja työelämävalmiuksissa, elämännhallinnassa ja tavoitteellisuudessa sekä arjen asioiden hallinnassa. Sosiaalisten taitojen kehittymistä olivat kokeneet 69 prosenttia nuorista ja itsetuntemuksen kasvua 67 prosenttia. Nämä tulokset osoittavat sen, kuinka vahvasti sosiaalisen vahvistumisen eri osa-alueet ovat kytköksissä toisiinsa, ja kuinka yhden osa-alueen kehittyminen vaikuttaa muiden elämäntaitojen edistymiseen. (Kinnunen 2019, 11.)

Loppukeskustelussa ilmeni, että asiakaskunta Loimaan nuorten työpajalla on pysynyt samana jo pitkään, ryhmässä on luottamuksellinen ja tasa-arvoinen ilmapiiri, ja jokaisen asiakkaan kohdalla on tapahtunut kehitystä varsinkin sosiaalisten taitojen osalta. Sovari-mittarin mukaan työpajalla pidempään olleet kokevat itsensä tärkeämmiksi työpajayhteisössä, kuin lyhyemmän ajan työpajalla olleet. Lisäksi myös valmennusjakson kesto on suorassa suhteessa sii-

hen, kuinka hyvin nuoret ovat kokeneet oppineensa uusia taitoja työpajajakson aikana – mitä pidempään työpajalla on oltu, sitä enemmän erinäisiä taitoja on opittu ja kehitetty. (Kinnunen 2016b, 12.)

Sovari-tulosten mukaan sosiaalisten taitojen vahvistumista nähdään jo kolmen ensimmäisen työpajakuukauden aikana. Tämä näyttäytyy erityisesti siinä, kuinka nuoret uskaltavat tuoda omia mielipiteitään esiin ja pyytää apua. Myös luottamus muihin työpajanuoriin lisääntyy työpajajakson edetessä. (Kinnunen 2016b, 12.) Tuloksista voi tulkita, että nuoret tulevat ajan myötä sinuiksi oman ryhmänsä kanssa, jolloin sosiaalinen vuorovaikutteisuus myös helpottuu.

Loimaan kaupungin nuortenpaja on pieni ja tiivis yhteisö, jossa nuorilla on mahdollisuus tulla kohdatuksi tasavertaisina yksilöinä. Vaikka lukuinnostamisworkshopeihin osallistuikin yhdellä kerralla maksimissaan kymmenen henkilöä, voisi ryhmäkeskustelut toteuttaa vieläkin pienemmissä, noin kolmen hengen ryhmissä. Näin nuoret uskaltaisivat puhua vieläkin aktiivisemmin ja avoimemmin. Sovari-tulosten mukaan työpajanuoret kokevat muutoksen päivärytmin säännöllistymiseen jo ensimmäisen kuukauden aikana. Samoin myös itsetunnon ja itsetuntemuksen vahvistumista nuoret kokevat useimmiten jo työpajajakson alussa tai viimeistään ensimmäisen puolen vuoden aikana. (Kinnunen 2016b, 12.) Voidaan siis päätellä, että valmennusjakson käynnistyessä nuoret aktivoituvat työpajatoimintaan yleensä hyvinkin lyhyessä ajassa ja nuorten jaksaminen on selvässä yhteydessä nuorten sosiaalisten taitojen kehittymiseen.

Laatimistani taustakyselyistä selvisi, että lähes jokainen työpajanuorista keskustelelee taiteista (kuten muun muassa musiikista, peleistä ja elokuvista) kavereidensa kanssa vapaa-aikanaan. Sosiaalisten taitojen kehittymisen kannalta keskustelu taiteista vapaa-aikana on erittäin positiivinen ilmentymä, ja uskon, että workshopien aikana tapahtuneet keskustelut voivat rohkaista nuoria luomaan keskusteluja jatkossa myös muiden ihmisten kanssa. Oli hienoa huomata, kuinka innokkaasti nuoret tulivat keskustelemaan minulle heitä kiinnostavista aiheista virallisen toiminnan ulkopuolellakin (varsinkin he, jotka eivät muuten puhuneet ryhmässä kovinkaan paljoa) ja kuinka he jatkoivat keskusteluja muiden ryhmäläisten kanssa. Maskonen ym. (2019, 22) määrittelee työpajat erilaisiksi tiloiksi ja vuorovaikutussuhteiksi, joissa mahdollistuvat yksilöiden

oppiminen ja uusien tietojen ja taitojen omaksuminen erilaisten yksilöiden vuorovaikutuksessa. Näissä oppimisympäristöissä oppimiseen vaikuttavat fyysiset, psykologiset, pedagogiset sekä sosiaaliset tekijät. Sosiaaliset tekijät viittaavat yksilöiden väliseen vuorovaikutukseen ja yhteisössä vaikuttavaan työn tekemisen kulttuuriin. (Mts. 22.)

Koen, että lukuinnostamis-workshop on varmasti sopiva menetelmä sosiaalisten taitojen kehittämiseen, sillä ryhmässä ja hyvässä ilmapiirissä tapahtuva vuorovaikutteinen, monipuolinen, luova ja mielekäs toiminta mahdollistaa monenlaisten taitojen kehittymisen – myös sosiaalisten taitojen kehittymisen. Kuuren (2010, 23) mukaan työpajojen pitäisi tähdätä elinikäisen oppimisen ideologiaan. Hänestä työpajojen tulisi perustaitojen lisäksi kehittää myös laajalaisempia taitoja, kuten sosiaalisia taitoja, kansalaistaitoja, oppimaan oppimista, kulttuurista tietoisuutta ja luovuutta. Kun ihminen kehittää persoonaansa kokonaisvaltaisesti, tulee hän toimeen epävarmassa ja jatkuvan muutoksen tilassa olevassa yhteiskunnassa (mts. 23).

Kehittämistyöni avulla Loimaan kaupungin työpajaohjaajat saivat uusia ideoita ja sisältöjä (työmenetelmiä ja -välineitä) työpajatyöhön. Kehittämistyötäni pystyvät jatkossa hyödyntämään ohjaustyön ammattilaiset ja opiskelijat suunnitelllessaan omaa lukuinnostamistoimintaansa. Lisäksi opinnäytetyötäni pystyvät hyödyntämään alan opettajat ja opiskelijat, jotka työskentelevät vastaavanlaisten kehittämistöiden parissa. Loppukyselylomakkeen, sekä avoimen loppureflektiokeskustelun perusteella voin päätellä, että nuoret saivat lukuinnostamis-workshopini avulla uusia kokemuksia ja näkökulmia lukemiseen, ja lukuinnostamis-workshopeihin osallistuminen oli ollut mieleistä ja mukavaa vaihtelua. Wrede-Jäntti (2017, 78) selvittää tutkimuksessaan, että enemmistö hänen haastattelemistaan työpajanuorista kertoi olevansa tyytyväisiä työpajatoimintaan ja erityisesti sen sosiaaliseen vahvistavuuteen, mutta toiset nuorista sanoivat olevansa toimintaan suhteellisen tyytyväisiä ja toivoisivatkin enemmän vaihtelua työpaja-arkeen.

Itselleni lukeminen ja kirjoittaminen ovat olleet tärkeitä aktiviteetteja ja rikastuttaneet elämäni valtavasti. Myös monet muut taidemuodot, joita lukuinnostamis-workshopeissa käsittelin, kuten musiikki ja elokuvat ovat antaneet itselleni paljon. Työpajanuorten kanssa käydyissä keskusteluissa ilmeni, kuinka myös

heille eri taidemuodot ovat tärkeitä niin henkilökohtaisella tasolla, kuin myös kollektiivisella tasolla. Lukuinnostamis-workshopini osoittivat, että taiteella on mahdollista yhdistää ihmisiä ja auttaa käsittelemään itseään askarruttavia tuntemuksia ja ajatuksia, ja löytämään työkaluja omaan elämään. Ajattelen, että taide kykenee luomaan lohtua ja yhteenkuuluvuutta, sekä vahvistamaan yksilön ja ryhmän identiteettiä. Koen kirjallisuuden ja sen monet eri ulottuvuudet yhdeksi taiteen merkittävimmistä osa-alueista, ja ajattelen, että lukutaito on yksi tärkeimmistä taidoista, joita ihminen tarvitsee nyky maailmassa.

Lukemisen hyötyjä on tutkittu hyvinkin paljon ja aktiivisesta lukemisesta on löydetty lukuisia hyvinvointia ja terveyttä edistäviä vaikutuksia. Sharma (2018) kertoo, että yksi lukemisen tärkeimmistä tehtävistä on auttaa ihmistä kasvaamaan henkisesti, emotionaalisesti sekä psykologisesti. Lukeminen kehittää muun muassa empatiakykyä ja sosiaalisia taitoja, edesauttaa kommunikointi- ja keskittymiskykyä sekä rentouttaa. Kun stressi alenee, myös unen laatu paranee, mikä taas on yhteydessä kokonaisvaltaisen elämänlaadun kohenemiseen. (Lukukeskus 2020d.) Lisäksi hyvä lukutaito on yksi merkittävimmistä tekijöistä varsinkin syrjäytymisen ehkäisemisessä. Ihmiset, jotka lukevat enemmän, todennäköisemmin myös menestyvät paremmin työelämässä sekä saavuttavat myös paremman koulutustason. Yksi tehokkaimmista keinoista ehkäistä syrjäytymistä on saada nuoret jatkamaan opintojaan peruskoulun jälkeen. (Jäkkö 2018b, 6.) Se, että lukutaito lisää yhteiskunnallista tasa-arvoa ja edistää demokratian toteutumista, vahvistaa se myös sosiaalista identiteettiä ja yhteisöjen voimaantumista (Lukukeskus 2020d). Lisäksi lukutaito antaa avaimia pärjätä informaatioyhteiskunnassa ja kehittää kriittistä medialukutaitoa modernissa maailmassa, jossa ihmisten on pystyttävä ymmärtämään yhä monimuotoisempaa tekstiä ja prosessoitava entistä pirstaloituneempaa informaatiota (Jäkkö 2018b, 6).

Näistä edellä mainituista tekijöistä johtuen lukuinnostaminen on erityisen tärkeää ja mielestäni lukuinnostamis-workshopien luovia ja taidelähtöisiä menetelmiä tulisi hyödyntää eri toimintaympäristöissä enenemissä määrin. Känkänen (2013, 115) selvitti tutkimuksessaan, että taidelähtöisiä menetelmiä voidaan hyödyntää sosiaali- ja terveydenhuollossa eri yhteyksissä, kunhan vain ammattilaisilta löytyy niiden käyttöön vastaanottavaista ja ennakkoluulotonta mieltä sekä kokeilunhalua. Taidelähtöisten menetelmien rikkaus on siinä, ettei

toiminnalla ole vaaraa toistaa itseään, sillä jokainen yksilö ja ryhmä tuovat toimintaan omat erityispiirteensä ja toiminta muodostuu elementeistä, jotka osallistujat kokevat heille itselleen merkityksellisiksi (mts. 116). Onkin oleellista, että jokainen yksilöä saa valita omat arvonsa ja olemuksensa, ja että jokaisen yksilön kokemus osataan nähdä ainutlaatuisena ryhmässä. Vaikka keskiössä onkin yksilö, on huomioitava, että yksilön olemus perustuu kuitenkin reflektiossa suhteessa muihin ihmisiin ja ympäristöön. Näin myös rakentuvat ryhmät ja yhteisöt – yksilöiden vuorovaikutuksista toisiinsa. Mielestäni yhteisöjä tulee lähestyä yksilöiden kautta, yksilöiden tärkeyttä korostaen, mutta kuitenkin huomioiden yhteisöjen arvot ja niiden rakenteet.

Lukuinnostamis-workshopeissa ilmeni, että suurimmalla osalla työpajanuorista oli lukemisen suhteen monia haasteita, kuten luki- sekä keskittymisvaikeuksia. Leino ja Nissinen (2018, 57) mainitsevat, että nuorten vähäisen lukemisen taustalla voi olla myös negatiiviset asenteet lukemisharrastusta kohtaan. Negatiiviset asenteet voivat olla ulkoa asetettuja tai myös kokemuspohjaisia: kun lukeminen ei ole sujuvaa, voi syntyä kielteinen asenne lukemiseen. Leinon ja Nissisen (mts. 57) mielestä olisi kansallisen osaamistason kehittämisen kannalta tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että kaikki lapset ja nuoret saisivat myönteisiä lukukokemuksia, ja erityistä tukea tulisi kohdentaa varsinkin niihin nuoriin ja lapsiin, joilla on oppimis- ja lukemisvaikeuksia. Salusjärven (2018, 8) mukaan oppimisvaikeudet voidaan ylittää, kun opetettava asia tuodaan lähelle oppilasta niin, ettei hänen tarvitse ponnistella kiinnostuakseen aiheesta. Hänen järjestämässään rap-painotteisissa Sanat haltuun -lukuinnostamistyöpajoissa perusajatuksena oli tuoda sanat oppilaiden lähelle niin, että tekstiä käsiteltiin puheena. Myös itse toteutin lukuinnostamis-workshopeissa tätä samaa lähestymistapaa, jossa pyrin rikkomaan perinteiset lukemis- ja kirjallisuuskäsitteet muita taidemuotoja hyödyntäen. Omien workshopieni, sekä Sanat haltuun -työpajojen tuloksien mukaan tämänkaltaisella lähestymisellä voidaan saada aikaiseksi lukuinnostumista.

Ammattikouluissa eri puolilla Suomea vuosina 2017–2018 järjestettyjen Sanat haltuun -työpajojen tuloksissa ilmeni, että jopa noin 5000 heikosti lukevaa nuorta saatiin kiinnostumaan ja innostumaan kirjoittamisesta ja parantamaan lukutaitoaan sekä ymmärtämään lukutaidon merkityksen (Jäkkö 2019). Olisi-

kin tärkeää, että vastaavanlaista lukuinnostamistoimintaa järjestettäisiin jatkossa kohdennetusti varsinkin niille lapsille ja nuorille, jotka tarvitsevat tukea lukemisessa. Tutkimusten mukaan jopa joka kymmenennellä suomalaisnuorista on heikko lukutaito ja 16 prosenttia 20–24-vuotiaista ovat ilman koulutusta tai työpaikkaa (Jäkkö 2019). Lukutaito on suorassa yhteydessä menestymiseen elämässä ja siksi uskonkin, että näitä tilastoja pystyttäisiin laskemaan huomattavasti, jos lukuinnostamistoimintaan panostettaisiin merkittävästi jo varhaiskasvatustasolla. Turnerin (2017, 1) mukaan opiskelijoiden lukemismotivaation kasvuun vaaditaan määrätietoista ja säännöllistä yhteistyötä monien toimijoiden välillä, kuten opettajien, oppilaiden, vanhempien ja tutkijoiden kanssa. Koen, että myös nuorisotyön ammattilaiset voivat toimia merkittävinä innostajina ja lukutaidon kehittäjinä tässä samassa yhtälössä kaikilla eri nuorisotyön osa-alueilla.

8.2 Kehittämisprosessin oma arviointi

Kun aloitin kehittämistyöni, oli ensimmäinen tuntemukseni opinnäytetyökokonaisuudesta, että olen tarttunut yksin hyvinkin isoon projektiin. Mutta kun lukuinnostamis-workshopit viimein alkoivat, selkeytyivät myös ajatukset kehittämistyön kokonaisuudesta ja työ alkoi tuntua luontevalta. Alun epävarmuuden tunteen rikkoi itse ohjattavat, jotka osallistuisivat kehittämiini menetelmiin ja toimintaani ennakkoluulottomasti ja avoimesti, vaikka tiesin, ettei lukuinnostaminen ole käsitteenä varmastikaan jokaisen nuoren mieleen. Ensimmäisen lukuinnostamis-workshopin jälkeen tiesin, että koko projekti tulee onnistumaan alusta loppuun dynaamisesti innostavassa ilmapiirissä kyseisen ryhmän kanssa. Sain kokea tuntemuksen, että hallitsen autonomisesti ryhmää yksilöt huomioon ottavalla tavalla. Sain hyvää ja kannustavaa palautetta kaiken aikaa ja tunsin oppineen valtavasti ryhmänohjauksesta, sekä koen, että ohjaajaidentiteettini ja ammattitaitoni vahvistuivat. Koko prosessin aikana saatu hyvä palaute kannusti ja motivoi suoriutumaan kehittämistyöstä kiitettävästi.

Kehittämistyöprosessini eteni suunnitellusti ja koen, että kaikki lukuinnostamis-workshopin osa-alueet onnistuivat kiitettävästi ja etenivät suunnitellusti aikataulussa, ja työpajanuoret sekä työpajaohjaajat olivat tyytyväisiä toimintaan. Uskon, että hyvällä suunnittelulla, (joka sisältää myös paljon vaihtoehtoisia va-

rasuunnitelmia ja ennakointia) on suuri merkitys erinäisten projektien onnistumiseen. Haastavaksi tekijäksi opinnäyteprosessissani koin toiminnan suunnittelun hyvinkin heterogeeniselle ryhmälle, sillä toiminnan tuli olla jokaiselle yksilölle mieleinen, tehokas ja jokaisen ohjattavan tarpeet huomioiva. Opinnäyetyössäni toiminnallisia ja visuaalisia menetelmiä hyödyntäessäni mahdollistui niin ryhmän, kuin myös yksilön tutkiminen erinäisten luovien toimintojen avulla. Lisäksi hyödynsin systeemisen ajattelun menetelmää, jossa eri tekijöiden keskinäinen riippuvuus ja vaikutus toisiinsa eli niin sanottu vastavuoroisuus on erittäin oleellista, ja eri tasoja voidaan tarkastella monista eri perspektiiveistä. (Soikkanen 2012.)

En osaa sanoa, että olisin epäonnistunut kehittämistyössäni missään vaiheessa, mutta haasteeksi koin omien workshop-kertojeni sovittamisen nuorten työpajan arkeen. Alkuperäisistä aikatauluista jouduimme hieman joustamaan, mutta saimme kuitenkin lopulta sovitettua kuusi ohjauskertaani työpajan toimintaan niin, että ne kaikki sisältyivät yhden kuukauden sisälle. Olisi ollut myös tärkeää kehittämistyöni kannalta, että olisin voinut haastatella jokaista työpajanuorta kahden kesken niin lukuinnostamis-workshopin alussa, kuin myös lopussa, mutta ajalliset resurssit eivät tähän riittäneet.

Kehittämistyöprojektini eteni lineaarisen mallin mukaan, mutta kuitenkin niin, että reflektio, analyysi ja arviointi tapahtui kaiken aikaa jokaisessa eri vaiheessa. Ja jos ongelmia tuli toiminnan aikana vastaan, kehittämisen suuntaa ja menetelmiä vaihdettiin. Tämä ajattelu vastaa syklistä mallia, jossa kehittämistoiminta tapahtuu ihmisten välisessä reflektiossa ja vuorovaikutuksessa: siinä tapahtuu arviointia, paluuta ja pysähtymistä sekä kehittämistehtävien, sisältöjen ja toimenpiteiden uudelleensuuntaamista ja tarkentamista. (Salonen 2013, 14.) Käytössäni ei siis ollut pelkästään lineaarinen malli, vaan syklisten ja lineaarisen yhdistelmä, jota Salonen (mts. 16) kutsuu konstruktivistiseksi malliksi. Konstruktivistisessä mallissa korostuvat kaikki inhimillisen työn perustekijät, jotka spiraalinen malli sisältää. Tämän lisäksi konstruktivistinen malli sisältää myös yhteisöllisen ja osallistavan perspektiivin sekä pedagogisen ja sosiaalipedagogisen työskentelyotteen. (Mts. 16.)

Reflektiivinen ote ja avoin, vuorovaikutuksellinen keskustelu ryhmän tunte-

muksista ja ajatuksista sisältyi luonnollisesti jokaisen lukuinnostamis-workshopin kaikkiin vaiheisiin ja varsinkin jokaisen workshopin loppureflektioon, jotka käytiin läpi aina koko ryhmän kanssa. Kun olin toteuttanut kaikki kuusi lukuinnostamis-workshopia oli minulla vielä lopussa loppukeskustelu ja arviointi kahden työpajaohjaajan kesken. Vataja (2012, 79) painottaa arvioinnin olevan kehittämistyössä yksi oleellisimmista vaiheista, jossa punnitaan tietoa ja ymmärrystä toimivista ja ei-toimivista tekijöistä. Näin tiedetään, kuinka kannattaa toimia jatkossa (mts. 79).

Koin myös hieman haasteelliseksi kehittämistyön alussa tapahtuvan aiheen rajaamisen ja teeman todellisen ytimen löytämisen. Tämä onneksi korjaantui muiden opinnäytetyötä tekevien sekä opinnäytetyötä ohjaavan opettajan kanssa suoritetuissa keskusteluissa. Salonen (17, 2013) kirjoittaa, että projektin alussa on oleellista keskustella niistä tekijöistä, jotka vaikuttavat projektin onnistumiseen ja on hyvä myös keskustella yhdessä projektiin sitoutumisesta, tuesta ja aiheen realistisesta rajauksesta. Saastamoinen ym. (2018, 2) mainitsee, että oppilaat kokevat aiheen rajaamisen opinnäytetyön suunnittelun alussa usein haasteelliseksi ja tästä syystä on hyvä keskustella ja pohtia aiheen avaintekijöitä ja viitekehyksiä kollektiivisesti.

Vaikka kuinka suunnittelisi toimintansa ja siihen liittyvät tavoitteet, voi aina satua jotakin ennalta arvaamatonta. Tämänkaltainen yllätyksellisyys kuuluu sosiaalialan kehittämistyöhön, sillä toimintaan osallistuvat henkilöt ovat ajattelevia, tuntevia, kokemuksiltaan ja taustoiltaan erilaisia ihmisiä ja tämä tulee huomioida prosessissa kaiken aikaa (Salonen 2013, 14). Kehittämistyöni tapahtui spontaanissa ilmapiirissä, jossa ihmiset olivat toimijoita, eivätkä vain passiivisia objekteja. On myös syytä muistaa, että myös odottamaton vaikutus voi olla positiivista ja tällöin jatkotyöskentelyssä voidaan pohtia tavoitteiden ja toiminnan uudelleen suuntaamista vahvistamaan juuri näitä odottamattomia vaikutuksia (Sosiaalitaidon työpapereita 2007, 13).

8.3 Kehittämisehdotuksia

Uskon, että jo puolen vuoden mittaisessa, jatkuvassa lukuinnostamis-workshop-toiminnassa saataisiin näkyviin selkeitä tuloksia työpajanuorten so-

siaalisten taitojen kehittymisestä. Olisi mielenkiintoista kokeilla lukuinnostamis-workshopia työpajaympäristössä esimerkiksi puolen vuoden ajan ja keran viikossa aina sovittuna vakituksena viikonpäivänä, jolloin myös ryhmänjäseneet pysyisivät samoina koko workshopin ajan, eikä satunnaista ja hajanaista osallistumista tulisi. Näin aikatauluttamalla ja kohdentamalla nuoret hyötyisivät workshoppeista kaikkein tehokkaimmin.

Tällaisen määrätietoisien toiminnan yhteydessä olisi hyvä kartoittaa jokaisen osallistujan sosiaalisten taitojen lähtötaso, pitää prosessin aikana kehityskeskusteluja ja lopuksi loppuarviointi. Lisäksi jokaisella nuorella voisi olla oma sosiaalisten taitojen kehittymisen seurantalomake ja päiväkirja, jota voisi täyttää koko workshopin ajan myös vapaa-aikanaan. Päiväkirjan ei tarvitsisi olla perinteinen päiväkirja, vaan se voisi olla myös esimerkiksi video- tai äänipäiväkirja.

Jos minulla olisi ollut enemmän ajallisia resursseja toteuttaa lukuinnostamis-workshopeja nuorten työpajalla, olisin haastatellut yksitellen jokaista työpajanuorta niin toiminnan alussa, kuin myös lukuinnostamis-workshopien jälkeen. Alkuhaastattelun avulla olisin pystynyt tutustumaan paremmin nuoriin, osannut ottaa huomioon nuorten toiveita ja kohdentaa toimintojen sisältöjä, sekä saanut tietoa heidän lähtötasoistaan, jolloin sosiaalisten taitojen kehittymisen olisi voinut nähdä toiminnan lopussa selkeämmin. Loppuhaastattelussa olisin voinut kysyä nuorilta myös sosiaalsiin taitoihin liittyviä kysymyksiä ja analysoida ja reflektoida nuoren kanssa kahden kesken näiden taitojen kehitystä. Myös loppukyselylomakkeeseen olisin voinut lisätä kysymyksiä, jotka olisivat ohjanneet ja pakottaneet nuoria refleктоimaan ja analysoimaan heidän sosiaalisia taitojaan ja niiden mahdollista kehitystä. Lisäksi olisin voinut ujuttaa lukuinnostamis-workshop-toimintaani enemmän ohjelmasisältöjä, jotka olisivat painottaneet vahvemmin sosiaalisia taitoja ja vuorovaikutusta. Koen kuitenkin, että tämänkaltaiset harjoitteet saattavat nostaa nuorten rimaa osallistua toimintaan, ja koska ryhmä oli minulle vieras, koin parhaaksi aloittaa toiminnan niin sanotuilla matalan kynnyksen harjoitteilla, joista minun koko workshopini enimmäkseen koostui, lukuun ottamatta liikuntakertaa, joka vaati rohkeampaa heittäytymistä aktiviteetteihin.

Innostamistoiminnan ei tarvitse olla rajattuna vain lukuinnostamisen teemaan,

vaan workshop voi olla teemaltaan myös mikä tahansa muu aihe, kunhan ohjauksessa toteutuu sosiaalipedagogiikan periaatteet. Sosiaalipedagogisessa toiminnassa pitää muistaa, ettei tärkeää ole niinkään minkään teknisen taidon kehittäminen, vaan enemmänkin toiminta itsessään, toiminta, joka rohkaisee ja auttaa ohjattavia löytämään keinoja toteuttaa ja ilmaista itseään, sekä tätä kautta edesauttaa ohjattavia elämässä eteenpäin. Esimerkiksi itseäni kiinnostaisi ohjata workshopia, joka käsittelisi laajemmin mediaa sekä taidetta. Uskon, että näilläkin teemoilla pystytään kehittämään nuorten sosiaalisia taitoja yhtä tehokkaasti, kuin sisällöltään ja toiminnaltaan monipuoliseksi ja laajaksi teettämälläni lukuinnostamis-workshopilla. Pidempi workshop-toiminta mahdollistaisi isompientkin projektien toteuttamisen kaikkine eri vaiheineen, kuten esimerkiksi musiikin, lyhytelokuvien tai dokumenttielokuvien tekemisen. Olisi hienoa olla toteuttamassa nuorten kanssa taideteosta, joka peilaisi heidän ajatuksiaan ja tuntemuksiaan yhteiskunnasta. Tämänkaltainen pidempi projekti saattaisi olla nuorille hyvinkin rohkaiseva ja kehittää heidän monia eri taitoja niin teknisellä tasolla, kuin myös hyvinvoinnin näkökulmasta.

Pidempikestoisessa toiminnassa mahdollistuisi myös teemapäivät, joissa jokainen nuorista saisi omalla kerrallaan yhden workshop-päivän aikana esitellä häntä itseään kiinnostavan taiteisiin tai mediaan liittyvän aiheen tai osa-alueen, jonka pohjalta päivän aktiviteetit rakentuisivat. Ohjaaja tukisi nuorta teemapäivässä nuoren tarpeiden mukaan. Tämä vahvistaisi nuoren itsenäistymistä ja osallisuutta, sekä mieluinen aihe voisi lisätä keskustelua työpajanuorten välillä, jolloin myös sosiaaliset taidot kehittyisivät.

Koen, että nykyaikana nuorten työpajojen olisi pidettävä silmällä varsinkin nuorten medialukutaitoa ja opetettava nuoria olemaan kriittisiä erinäisiin mediasisältöihin. Nuoria olisi myös hyvä opastaa sosiaalisen median käytöstä ja someen liittyvistä säännöistä. Hyväksi nuorille olisi myös yleinen opetus ja opastus sähköisten viestintävälineiden ja palveluiden käyttöön, jotta työ- ja koulupaikan hakeminen sekä muiden tärkeiden lomakkeiden täyttäminen nuorelta onnistuisi. Näistä syistä mediaan, viestintään ja it-taitoihin liittyvät workshopit olisivat nuorille hyvinkin oleellisia.

Vaikka oma kehittämistyöni kohdentui nuorten työpajaan, voidaan lukuinnos-

tamis-workshopeja hyödyntää tulevaisuudessa myös muissa oppimisympäristöissä. Lukuinnostamis-workshop-kokonaisuuden voi siirtää moniin eri ympäristöihin toteutettavaksi riippumatta kohderyhmän iästä ja lähtökohdista. Lukuinnostamis-toiminnan ei tarvitse aina kohdistua pelkästään lapsiin ja nuoriin, vaan voidaan sitä hyödyntää myös esimerkiksi vanhustyössä, aikuiskoulutuskeskuksissa, vankiloissa, maahanmuuttotyössä, kehitysvammatyössä, erinäisissä koulutustilaisuuksissa sekä kolmannen sektorin toimialueilla. Kun toiminnan sisällöt ja ohjaus kohdennetaan ryhmän lähtötasot ja tarpeet huomioiden, ja kun kohtaaminen on jokaisen yksilön huomioivaa ja tasavertaista, voidaan haastavimmissakin kohderyhmissä saada aikaan innostusta, aktiivisuutta, avointa keskustelua ja ennen kaikkea – kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kohentamista.

LÄHTEET

- Bamming, R. & Hilpinen, M. 2018. Työpajatoiminta 2017 – Valtakunnallisen työpajakyselyn tulokset. Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintavirasto. Julkaisuja 50/2018. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.avi.fi/documents/10191/10616116/Tyopajatoiminta-2017- LSSAVI.pdf/> [viitattu 11.12.2019].
- Bogdanoff, T. 2012. KIRJALLISUUSKATSAUS RYHMÄOHJAUKSEEN HOITOTYÖN MENETELMÄNÄ. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Sosiaali-, terveys- ja liikunnan ala. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56899/Tanja_Bogdanoff.pdf?sequence=1 [viitattu 25.3.2020].
- Freire, P. 2005. Sorrettujen pedagogiikka. Suom. Kuortti, J. Tampere: Vastapaino.
- Hentinen, K., Iija, A. & Mattila, E. (toim.) 2009. Kuuntele minua – mielenterveyshäiriöiden käytännön menetelmiä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Hipp, T. & Palsanen, K. 2014. Lasten osallistumisen etiikka – Lapset ja nuoret palveluiden kehittäjinä. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Lasten_osallistumisen_etiikka1.pdf [viitattu 25.3.2020].
- Hokkanen, L. 2018. Tositarkoituksella. Yhteisöpedagogit tulevaisuuden lukiinostajina? Teoksessa Komonen, K. & Ronkainen, J. (toim.) Punaisen langan virkkausta: Näkökulmia nuorisotyön koulutukseen, tutkimukseen ja kehittämistyöhön. Mikkeli: Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Oy, 195–200.
- Huumonen, S. 2016. Työ- ja yksilövalmennus työpajalla. Teoksessa Kinnunen, R. (toim.) Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikuttavuus. Työkäluna sosiaalisen vahvistumisen Sovari-mittari. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tyopajatoiminnan-ja-etsivan_sovari-mittari_verkko-pdf.pdf [viitattu 3.12.2019].
- Ikonen, K. & Kurttila-Matero, E. 2014. KYSELY LUKUINTO-PILOTOINTIIN OSALLISTUNEILLE LAPSILLE JA NUORILLE. Tulokset ja yhteenveto. Oulun yliopisto. Humanistinen tiedekunta. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.lukuinto.fi/media/mallisto/tutkimus/kysely_pilottikoulujen_lapsille_ja_nuorille.pdf [viitattu 15.4.2020].
- Joensuu, H. 2012. VUOROVAIKUTUS KASVOKKAISISSA VERTAISTUKIRYHMISSÄ. Jyväskylän yliopisto. Viestintätieteiden laitos. Puheviestinnän pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/40723/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201301191085.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [viitattu 24.3.2020].
- Jokinen, A. 2016. Asiakkaan ja sosiaalityöntekijän välinen suhde. Teoksessa Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P., Törrönen, M. & Veistilä, M. (toim.) Vastavuoroinen sosiaalityö. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 23.3.2020].

Jäkkö, E. 2018a. Uutta asennetta lukemiseen. Teoksessa Jäkkö, E. (toim.) Ammattikoululaisten lukutaidon puolesta. Rap-musiikilla lukemisen mestariksi. Hankkeen loppuraportti. Helsinki: Lukukeskus ja UPM. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://cld.bz/GtCOuu> [viitattu 14.4.2020].

Jäkkö, E. 2018b. Pojatkin lukevat – mutta riittävätkö taidot? Teoksessa Jäkkö, E. (toim.) Ammattikoululaisten lukutaidon puolesta. Rap-musiikilla lukemisen mestariksi. Hankkeen loppuraportti. Helsinki: Lukukeskus ja UPM. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://cld.bz/GtCOuu> [viitattu 14.4.2020].

Jäkkö, E. 2019. Sanat haltuun -hanke vei lukutaitoa ammattikouluihin. Kieli, koulutus ja yhteiskunta, 10(6). WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulutus-ja-yhteiskunta-lokakuu-2019/sanat-haltuun-hanke-vei-lukutaitoa-ammattikouluihin> [viitattu 21.4.2020].

Jääskeläinen, E. 2017. Avain seitsemänteen ulottuvuuteen. Autismin kirjon henkilöiden kokemuksia osallisuudesta ja osattomuudesta. Helsingin yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/193640/Jaaskelainen_Sosiaalityo.pdf?sequence=2&isAllowed=y [viitattu 24.3.2020].

Kauppila, R. A. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot – Vuorovaikutusopas opettajille ja opiskelijoille. Jyväskylä: PS-kustannus.

Keltikangas-Järvinen, L. 1998. Hyvä itsetunto. 7. painos. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Keltikangas-Järvinen, L. 2010. Sosiaalisuus ja sosiaaliset taidot. 2. painos. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Kinnunen, R. 2016a. Sovari – sosiaalisen vahvistumisen mittari työpajatoimintaan ja etsivään nuorisotyöhön. Valtakunnalliset tulokset 2016. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/sovari_valtakunnallinen_raportti_2016.pdf [viitattu 24.3.2020].

Kinnunen, R. 2016b. Työpajatoiminnan ja etsivän nuorisotyön vaikuttavuus. Työkaluna sosiaalisen vahvistumisen Sovari-mittari. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tyopajatoiminnan-ja-etsivan_sovari-mittari_verkko-pdf.pdf [viitattu 4.3.2019].

Kinnunen, R. 2019. Sovari. ”Uusia valmiuksia arkeen ja työelämään”. TYÖPAJATOIMINNAN VALTAKUNNALLISET SOVARI 2018 -TULOKSET. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tpy.fi/kehittaminen/laadullinen-mittaristo/tyopajojen-sovari-tuloksia-2018/> [viitattu 12.4.2020].

Kurki, L. 2010. Nuorisokasvatus sosiokulttuurisen innostamisen kehyksessä. Teoksessa Saastamoinen, M. (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura ry.

Kuure, T. 2010. Nuorten työpajatoiminnan vaikuttavuuden ulottuvuudet. Nuori-

sotutkimusseura/nuorisotutkimusverkosto. Blogi. Saatavissa: https://blogs.helsinki.fi/pajaverkko/files/2010/12/Tutkimusraportti_pajat_lopullinen.pdf [viitattu 26.3.2020].

Känkänen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät lastensuojelussa – kohti tilaa ja kokemuksia. Helsingin yliopisto. Valtiotieteellinen tiedekunta ja sosiaalitie-
teiden laitos. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104494/URN_ISBN_978-952-245-911-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 17.4.2020].

Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 28.12.2012/937. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010189> [viitattu 4.3.2019].

Leino, K. & Nissinen, K. 2018. Suomalaisoppilaiden lukemiseen sitoutuminen, taustatekijät ja lukutaito: yhteyksien etsiminen polkuanalyysillä. Teoksessa Rautopuro, J. & Juuti, K. (toim.) PISA pintaa syvemältä. PISA 2015. Suomen pääraportti. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 77. Jyväskylä: Jyväskylän yliopistopaino. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/59526/1/978-952-5401-82-0_PISA.pdf [viitattu 17.4.2020].

Loimaa. 2018a. Kuntouttava työtoiminta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.loimaa.fi/tyo-ja-yrittaminen/tyollisyyspalvelut/kuntouttava-tyotoiminta/> [viitattu 26.1.2019].

Loimaa. 2018b. Nuorten työpaja. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.loimaa.fi/tyo-ja-yrittaminen/tyollisyyspalvelut/kuntouttava-tyotoiminta/nuorten-tyopaja/> [viitattu 26.1.2019].

Lukukeskus. 2020a. 5 faktaa lasten ja nuorten lukemisesta. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://lukukeskus.fi/5-faktaa-lukemisesta/#fakta-3> [viitattu 7.4.2020].

Lukukeskus. 2020b. Mun tarina – lavarunous ja spoken word äidinkielen opettamisen tukena. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://lukukeskus.fi/mun-tarina-lavarunous-ja-spoken-word-aidinkielen-opettamisen-tukena/> [viitattu 14.4.2020].

Lukukeskus. 2020c. Sanat haltuun vie lukutaitoa erityisopetukseen ja vankilaan. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://lukukeskus.fi/sanat-haltuun-vie-lukutaitoa-erityisopetukseen-ja-vankilaan/> [viitattu 14.4.2020].

Lukukeskus. 2020d. 10 FAKTAA LUKEMISESTA 2017. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://lukukeskus.fi/10-faktaa-lukemisesta/> [viitattu 22.4.2020].

Marniemi, J., Pekkala, T. & Virtanen, P. 2004. Kuoleman suudelma 1990-luvun työpajatoiminnalle. PAKE – Suomalaisen työpajatoiminnan kehittämishankkeen loppuraportti. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://www.ula.fi/assets/Public-files/Suomenkieliset-kirjat/Kuolemansuudelmaloppuraportti.pdf> [viitattu 3.12.2019].

Maskonen, S., Pahlman, P. & Wienkoop, V. 2019. OSAAMINEN NÄKYVÄKSI. Käsikirja työpajatoiminnan opinnollistajille. Valtakunnallinen työpajayhdistys

ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/1372/tpy_topi-julkaisu_web_05112019.pdf [viitattu 23.3.2020].

Monilukutaito. 2017. Mitä on monilukutaito? WWW-dokumentti. Päivitetty 6.4.2017. Saatavissa: <http://www.monilukutaito.com/blog/14/mita-on-monilukutaito> [viitattu 7.4.2020].

Mäkelä, H. 2015. RYHMÄVALMENNUS NUORTEN TYÖPAJATOIMINNAN TUKENA. Opas Y-Care työpajan ryhmätoimintaan. Mikkelin ammattikorkeakoulu. Kansalaistoiminta ja nuorisotyö. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/98349/makela_hanne.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 12.12.2019].

Mönkkönen, K. 2018. Vuorovaikutus asiakastyössä. Asiakkaan kohtaaminen sosiaali- ja terveysalalla. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 23.3.2020].

Nuorisolaki 21.12.2016/1285. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285#Lidp446264224> [viitattu 4.3.2019].

Pentikäinen, P. 2018. Sosiokulttuurinen innostaminen OmaPolussa. ”Sitähän me tehdään.” Tampereen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: <file:///C:/Users/Oskari/Desktop/Oppari%20-%20Lukemattomia%20mahdollisuuksia/Muiden%20oppareita%20jne/innostaminen%20tamk.pdf> [viitattu 14.4.2020].

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Osallistuva havainnointi. WWW-dokumentti. Saatavissa: https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_4_2.html [viitattu 12.12.2019].

Saastamoinen, M., Vähä, T., Ypyä, J., Alahuhta, M. & Päätaalo, K. 2018. Toiminnallisen opinnäytetyön oppimiskokemukset. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/152055/ePooki%2045_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y [viitattu 26.7.2019].

Salmia, R.-L. 2014. MITEN INNOSTAA LAPSIA LUKEMAAN? – Kirjaston rooli lukuinnostuksen herättämisessä. Turun ammattikorkeakoulu. Kirjasto- ja tietopalvelu. Opinnäytetyö. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/77629/Salmia_Riikka-Liisa.pdf?sequence=1 [viitattu 14.4.2020].

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. Turun ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti. Saatavissa: <http://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf> [viitattu 26.7.2019].

Salusjärvi, A. 2018. Rap on riittävän lähellä. Teoksessa Jäkkö, E. (toim.) Ammattikoululaisten lukutaidon puolesta. Rap-musiikilla lukemisen mestariksi. Hankkeen loppuraportti. Helsinki: Lukukeskus ja UPM. PDF-dokumentti. Saatavissa: <https://cld.bz/GtCOuuo> [viitattu 14.4.2020].

Sanat haltuun. 2016. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://sanahaltuun.fi/> [viitattu 14.4.2020].

Sarmavuori, K. 1998. Tie kiinnostukseen. Lukemisen ja kirjallisuuden aktiivointimenetelmät. 1. painos. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy.

Seikkula, J. & Arnkil, T. A. 2009. Dialoginen verkostotyö. WWW-dokumentti. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201205084999> [viitattu 23.3.2020].

Seppä, H. 2013. Työpaja nuorten kokemana – Etnografinen tapaustutkimus verkostomuotoisesta työpajatoiminnasta. Jyväskylän yliopisto/Kokkolan yliopistokeskus Chydenius. Sosiaalityö. Pro Gradu -tutkielma. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/41257/URN_NBN_fi_jyu-201304251501.pdf?sequence=5&isAllowed=y [12.4.2020].

Sharma, S. 2018. 17 Reasons Why Reading is Important For Everyone. Blogi. Päivitetty 16.10.2018. Saatavissa: <https://gladreaders.com/importance-of-reading-books/> [viitattu 22.4.2020].

Soikkanen, A. 2012. Toimiva kuva kaaoksessa. Toiminnalliset ja visuaaliset kehittämismenetelmät organisaatioiden muutosmyrskyssä. E-kirja. Helsinki: Infor Oy. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 23.11.2019].

Sosiaalitaidon työpapereita. 2007. KEHITTÄMISPROSESSI NÄKYVÄKSI. Näkökulmia ja ohjeita itsearviointiin. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.sosiaalitaito.fi/ep/tiedostot/Kehittamisprosessi_nakyvaksi_Nakokulmia_ja_ohjeita_itsearviointiin.pdf [viitattu 26.7.2019].

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Luovat menetelmät vahvistavat osallisuutta. WWW-dokumentti. Päivitetty 31.3.2020. Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/uudista-asiakastyota-luovasti-ja-leikkisasti/luovat-menetelmat-vahvistavat-osallisuutta> [viitattu 15.4.2020].

Turner, D. S. 2017. READING MOTIVATION: USING EXTRINSIC INCENTIVES AS A MOTIVATIONAL TOOL. Carson-Newman University. Education Department. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.cn.edu/libraries/tiny_mce/tiny_mce/plugins/filemanager/files/Dissertations/Dissertaions-Fall2017/Dana_Sellars_Turner.pdf [viitattu 22.4.2020].

Työpajatoiminta. 2017. Esite työpajatoiminnasta. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.tpy.fi/site/assets/files/1234/esite_tyo_pajatoiminta_2017_verkkoon.pdf [viitattu 8.4.2020].

Valtakunnallinen työpajayhdistys. 2017. Työpajojen Sovari-tuloksia 2017. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tpy.fi/kehittaminen/laadullinen-mittaristo/sovari-tuloksia-2017/> [viitattu 12.4.2020].

Valtakunnallinen työpajayhdistys. 2018. Sovari (vaikutusmittari). WWW-doku-

mentti. Saatavissa: <https://www.tpy.fi/kehittaminen/laadullinen-mittaristo/> [viitattu 12.4.2020].

Valtakunnallinen työpajayhdistys s.a. Työpajatoiminta Suomessa. WWW-dokumentti. Saatavissa: <https://www.tpy.fi/tools/tyopajatoiminta-suomessa/> [viitattu 7.4.2020].

Vataja, K. 2012. Kehittyvä työyhteisö. Itsearviointin hyödyntäminen työyhteisön kehittämisessä kunnallisessa sosiaalitoimessa. Vaasan yliopisto. Sosiaali- ja terveystieteiden tiede. Väitöskirja. PDF-dokumentti. Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90859/URN_ISBN_978-952-245-699-1.pdf?sequence=1 [viitattu 26.7.2019].

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus. Saatavissa: <https://kaakkuri.finna.fi/> [viitattu 23.3.2020].

Vilmilä, F. 2016. Elämäntaitojen äärellä. Taidetyöpaja nuorten elämäntaitojen vahvistajana. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Verkkojulkaisu 102. PDF-dokumentti. Saatavissa: https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/elamantaitojen_aarella.pdf [viitattu 17.4.2020].

Vuorilehto, M., Larri, T., Kurki, M. & Hätönen, H. 2014. Uudistuva mielenterveys. Helsinki: Edita Prima Oy.

Wrede-Jäntti, M. 2017. Työpaja on pop: nuoret valmentautujat arvostavat saamaansa sosiaalista tukea. Teoksessa Pietikäinen, R. & Välimaa, A. (toim.) Mahdollisuuksia rakentamassa. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry 20 vuotta työpajakentän vaikuttajana ja kehittäjänä. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry, 73–80.

LUKUINNOSTAMIS-WORKSHOPIN TAUSTAKYSELY

Nimi ja ikä? _____

Luetko kirjoja? Minkä kirjan luit viimeksi? Kuinka monta kirjaa luet vuodessa? Jos et lue, niin miksi et?

Omistatko kirjastokortin?

Milloin kävit viimeksi kirjastossa?

Lainaatko kirjastosta esim. kirjoja, sarjakuvia, CD:itä, DVD:itä jne.?

KYLLÄ

EI

Jos vastasit KYLLÄ, niin mitä lainasit?

_____

Jos vastasit EI, niin haluaisitko lainata ja mitä lainaisit?

_____

Kuunteletko musiikkia ja ovatko SANAT sinulle musiikissa tärkeitä?

Katsotko elokuvia ja onko hyvä TARINA elokuvassa sinulle tärkeää?

Keskusteletko kavereiden kanssa kirjoista / musiikista / elokuvista / muista taiteista (esim. pelit?)

Haluaisitko jutella jostakin tietystä aiheesta tulevilla kerroilla? Onko sinulla odotuksia tai toiveita?

(Voit jatkaa kirjoittamista paperin toisella puolella...)

LUKUINNOSTAMIS-WORKSHOPIN LOPPUKYSELY

Nimi ja ikä _____

Millaista oli osallistua lukuinnostamis-workshoppeihin?

Mikä oli parasta?

Oliko jotakin mikä ei ollut mieleistä?

Innostuitko lukemisesta / kirjallisuudesta?

Aiotko jatkossa lukea enemmän?

Aiotko käyttää tulevaisuudessa kirjaston palveluja?

Mitä uutta opit lukuinnostamis-workshopeissa?

Olisiko jatkossa mukavaa osallistua uudelleen vastaavanlaiseen lukuinnostamistoimintaan?

Vapaa sana: (Voit jatkaa kirjoittamista paperin toiselle puolelle...)